

zoo kunnen gaan. Maar Labriola is willig geaan....

Van Kol: Na de partij ondermijnd te hebben. **Mendels:** Natuurlijk geeft scherp meeningsverschil onbehagen en in elk geval zal het na dit kongres, hoe het ook afloopt, wel niet weer direkt de oude prettige stemming zijn. Maar zeker behoudt men de oude bitterheid na royement.

Thans nog een vergelijking, die natuurlijk geen gelijkheid bedoelt. In de oude nederlandsche beweging was zeer zeker het geschilpunt veel duidelijker omschreven. Maar in dien ouden Socialistenbond zijn toch als afwijkende organen „Nieuwe Tijd” en „Baanbreker” opgericht. Er is heftig gevochten in dien ouden bond, maar nooit, hoe onverdraagzaam en fel hij ook optrad, heeft hij gezegd: als gij die bladen niet opheft, royeeren wij u. Toch traden die bladen nog veel krasser tegen Nieuwenhuis op, dan de „Tribune” tegen „Het Volk” en de Kamerfractie. Ten slotte zijn de parlementairen vrijwillig er uit gegaan. Maar ze zijn er nooit uit gezet.

Dat zijn internationale en nationale verschijnselen, die er op wijzen, dat waar wij hier ook een veel te heftig inwendig strijdende groep partijgenooten hebben, wij niet moeten royeeren, omdat zij hun blad hebben. Zeker heeft men in Duitschland de „Jungen” uit de Partij gezet. Maar die hadden gescholden van „parasieten” enz. En op hetzelfde congres, waar die half-anarchisten links zijn uitgeworpen, heeft men de revisionisten Vollmar rechts ook afgewezen. Dat was de groote betekenis: dat de partij links straf bleef staan. Dat nu is in onze Partij de fout: dat men alleen tegen uitersten links straf optreedt, maar tegen de uitersten rechts te weinig optreedt.

Daarom geen royement. De burgerlijke Onderwijzersbond had letterlijk dezelfde positie als wij nu. Onze partijgenooten in dien Bond hadden een eigen groep en blad, die ook niet liefelijk optraden, zelfs wel onnoodig persoonlijk. Maar met royement zijn zij nooit bedreigd en ten slotte is het afgestorven. Zoo verzeker ik u: een goed Marxistisch Partijweekblad zal de „Tribune” in korten tijd draineeren, doen afsterven. En zoudt gij dan onnoodig afsnijden, royeeren? (Gelach.)

Fortuijn-Amsterdam I—VI: Het is niet bepaald mijn fort om wijsgeerige speechs te houden zooals mijn nog niet aanwezige mede-afgevaardigde Gerhard, maar ik wil zeggen: onze afdeeling maakt zich geen illusies omtrent den afloop van dit kon-

in het oog kregen. Het was een lange, wreede jacht, maar hij was beter gevoed dan zij en ten slotte ontliet hij hen. En niet alleen ontliet hij ze, maar in een grooten cirkel op zijn eigen spoor terugkeerend, gelukte het hem een zijner uitgeputte vervolgers te snappen.

Gedurende het begin van den zomer, in de laatste dagen van den hongersnood, ontmoette hij Lip-lip, die eveneens naar de bosschen was ontvlucht en een ellendig leven had geleid. Pittah ontmoette hem geheel onverwacht. Achterdochtig keken zij elkander aan.

Pittah was in uitstekenden toestand. Zijn jacht was goed geweest en een week lang had hij volop te eten gehad. Hij was zelfs nu nog flink verzadigd. Maar zoodra hij Lip-lip zag, ging al zijn haar overeind staan. Hij verspilde geen tijd. Lip-lip werd ondersteboven gegooid en op zijn rug gerold. Pittah sloeg zijn tanden in den mageren hals. Er volgde een doodstrijd dien Pittah met stijve pooten opletend aanzag. Toen rende hij kalm verder.

Niet lang daarna kwam hij bij het einde van het woud, waar een smalle strook open land naar de Mackenzie afhelde. Een dorp stond daarop. Nog verborgen tusschen de bosschen, bleef hij rondspeuren. Geluiden en geuren waren hem bekend. Het was het oude dorp op een nieuwe plaats gezet. Maar de geluiden en de geuren waren verschillend van die uit den tijd van zijn vlucht. Er was geen weeklagen of huilen. Tevreden geluiden troffen zijn oor en toen hij de toornige stem van een vrouw hoorde, wist hij dat die toorn uit een volle maag kwam. En de lucht riekte naar visch. Daar was voedsel. De hongersnood

veelen voorkomen Marxisten zijn, die nu de „Het Volk” af. Als in Amsterdam een ontbrekingsclub wordt opgericht, die zelfs Kuyper en Wibaut uitnodigt als sprekers, dan wordt er gezegd: de fatsoenlijke Marxisten moesten daaraan niet meedoen. Dat wij niet scherp tegen de „Tribune” ageerden, dan was dat omdat wij hen niet wilden afvallen, omdat „Het Volk” gesloten was.

Troelstra: Is niet gesloten!
V. d. Waerden: Met het stelsel van onder-schriften bij ingezonden stukken heeft „Het Volk” den schrik er in gebracht. (Och, och!) Zeker hebben de „Tribune”-mensen zeer zwaar geleden, het Marxistische voorstel ook in miskeudiet gebracht. Met Troelstra's werkloosheidspeechen was ik het niet eens, maar er zat een massa propaganda in en de „Tribune” heeft daarvan niets gezegd, doch gezegd dat Troelstra geen sociaaldemocraat meer was. Dat was een schandaal. Maar wat heeft Duijs niet in de „Voorpost” misdaan? Gaat het nu aan tot de „Tribune”-lui te zeggen: je geld of je leven! Men kan royeeren, wegens beschadiging van het partijbelang. Het Rotterdamsche colportage-verbod was een schandaal....

Mendels: De drijvers zijn beter!
Duijs: Ik ben geen drijver. (Gelach). Ik heb in de „Voorpost” nooit gedreven, terwijl mijn voorganger Mendels altijd met theoretische kibbelarijen erin aankwam.

Mendels: Dat lieg je.
Duijs: Zelfs zoo erg, dat Troelstra er met een ingezonden stuk tegen moest opkomen.

Mendels: Eenmaal!
Duijs: Legt uw oor eens te luisteren in de Partij en gij zult hooren dat royement volgen moet. In „Het Volk” zijn nooit principieele stukken geweigerd, zelfs niet het kleinste stukje. Toen roept men van onderdrukking der meeningsvrijheid. Daarom is een duur weekblad als nu opgericht zal worden, feitelijk onnoodig. Het is ook een voorrecht, want het Marxisme zal de eenige richting zijn die een blad krijgt. Terecht merkte Fortuijn op, dat in Mendels de advocaat aan het woord was.

Mendels: En nu de officier-van-justitie. (Applaus.)
Duijs: Dan zal nu de officier van Justitie een requisitoir nemen tegen een advocaat. Er wordt niet geroyeerd voor wat de Tribune-ly zullen misdrijven. Het staat zoo: ze zullen geroyeerd worden om hun verleden, maar de partij zegt: gij kunt dat voorkomen doordat gij door een daad uw goede trouw toont en „De Tribune” opheft. Mendels heeft over het congres van Halle gesproken, maar hij moet het congres van Erfurt eens nagaan en zal dan zien, dat de dwarsdrijvertien der „Jungen” jegens de partij

was voorbij.
Moedig kwam hij uit het bosch en draaft het kamp in recht naar Griizen Bevers ten Grijze Bever was er niet, maar Kloot-kooch heette hem met vroolijke kreten welkom en gaf hem een heelen, pas gevangen visch. En hij ging liggen om te wachten op de komst van Griizen Bever.

VIERDE GEDEELTE.

EERSTE HOOFDSTUK.

De vijand van zijn soort.

Als het ooit in Pittahs karakter had gekregen zich bij zijn soortgenooten aan te sluiten, dan werd die mogelijkheid onherstelbaar vernietigd, toen hij de leider werd van het span voor de slede. Want nu haatten de honden hem — haatten hem om de echte en de ingebeelde voorrechten, die hij genoot; haatten hem om het vleesch dat Mit-sah hem gaf; haatten hem omdat hij altijd vóór hem uit vluchtte met zijn pluimstaart omhoog.

En Pittah haatte hen evenzeer. Hij was verstrekt niet in zijn schik met de omstandigheden dat hij leider was. Het was bijna meer dat hij kon verdragen, genoodzaakt te zijn we te vluchten voor den blaffenden troep, die hij drie jaar lang had getuchtigd en beheerscht. Zoodra Mit-sah bevel gaf te vertrekken, vloog het heele span gillend, woest schreeuwend op Pittah toe. En Pittah moest loopen, anders kreeg hij de zweep van zijn meester in het gezicht.

„Het Volk” af. Als in Amsterdam een ontbrekingsclub wordt opgericht, die zelfs Kuyper en Wibaut uitnodigt als sprekers, dan wordt er gezegd: de fatsoenlijke Marxisten moesten daaraan niet meedoen. Dat wij niet scherp tegen de „Tribune” ageerden, dan was dat omdat wij hen niet wilden afvallen, omdat „Het Volk” gesloten was.

Troelstra: Is niet gesloten!
V. d. Waerden: Met het stelsel van onder-schriften bij ingezonden stukken heeft „Het Volk” den schrik er in gebracht. (Och, och!) Zeker hebben de „Tribune”-mensen zeer zwaar geleden, het Marxistische voorstel ook in miskeudiet gebracht. Met Troelstra's werkloosheidspeechen was ik het niet eens, maar er zat een massa propaganda in en de „Tribune” heeft daarvan niets gezegd, doch gezegd dat Troelstra geen sociaaldemocraat meer was. Dat was een schandaal. Maar wat heeft Duijs niet in de „Voorpost” misdaan? Gaat het nu aan tot de „Tribune”-lui te zeggen: je geld of je leven! Men kan royeeren, wegens beschadiging van het partijbelang. Het Rotterdamsche colportage-verbod was een schandaal....

(Geroept: De colportage zelf was veel grooter schandaal). Men had dien colporteur moeten royeeren, maar colportage-verbod is in strijd met de partijgrondslagen. Wij eischen de vrijheid van drukpers van de bourgeoisie, maar mogen dan zelf ook geen blad verbieden.

Te Erfurt, dit aan Duijs' adres, zijn de menschen ook geroyeerd omdat zij gezegd hadden, dat de partijleiders de Partij corrumpeerden....

Troelstra: Zeker wel, de „Tribune” schreef, dat de Kamerfractie bewust op een blok met de burgerlijke partijen aanstuurt, maar het niet eerlijk durft te doen. (Applaus.)

Van der Waerden: Een tweede royementsreden was de beschuldiging, dat de Partij partij-gelden ten gunste van schuimers heeft uitgegeven.

Duijs: Daarom zijn ze niet geroyeerd.
Van der Waerden: En een derde royementsreden was de beschuldiging, dat de partijleiding de partijbelangen ernstig geschaad had. (Stemmen: Juist als hier!)

Een van onze beginselen is onze vrijheid van kritiek. Daarom geen verbod van een blad. In den Amsterdamschen Raad heeft Vliegen tot den burgemeester gezegd inzake Gulden: „Men moet

Als ooit een dier de vijand van zijn soort was, dan was het zeker Pittah. Hij vroeg en gaf geen kwartier. Voortdurend vertoonde zijn lichaam de sporen van de beten der honden, maar ook zijn tanden waren onbarmhartig voor zijn vijanden. Dag en nacht vocht hij met hen. Zij wilden nooit de les leeren dat het beter was hem in het kamp met rust te laten; daarvoor haatten zij hem te veel. Hij was voor hen onbewust de Wildernis, de macht die loerde in het duistere woud. En Pittah was een woeste, onverbiddelijke vijand. Zelfs Griize Bever, zelf een woeste wilde, verbaasde zich over zulk een mate van wreedheid. Nooit had hij zulk een dier gezien.

Toen Pittah zoowat vijf jaar was, nam Griize Bever hem weer mee op een groote reis en langen tijd herinnerde men zich de slachting die hij aanrichtte in de verschillende dorpen langs de Mackenzie, over het Rotsgebergte en langs de Porcupine naar de Yukon. Hij genoot van zijn wraak op zijn soortgenooten. Zij waren gewone honden. Zij waren niet voorbereid op zulk een snelheid en zekerheid, want zijn aanvallen geschieden zonder voorafgaande waarschuwing. Zij wisten niet, dat hij zulk een doodelijke snelheid bezat. Met stijve pooten en overeind staand haar daagden zij hem uit, terwijl hij zonder veel omwegen hen naar de keel vloog en verscheurde, voor zij zelfs wisten wat er met hen gebeurde.

Hij werd een volleerd vechter. Nooit verspilde hij zijn krachten, nooit vocht hij. Daarvoor was hij te vlug en als hij miste, was hij weer te gauw weg. Als wolf kon hij de aanraking van een ander lichaam niet velen. Dat deed aan gevaar denken. Het maakte hem

opzichten tegen de meeningender „Tribune” te kanten, maar toch een tegenstander te zijn van een verplichting tot opheffing ervan. Er heeft in de laatste maanden zeer groot gevaar voor scheuring bedreigd, zooals er al jaren lang een abnormale verhouding was, doordat de Marxisten, ten onrechte en doorvreten van wantrouwen, meenden geknot te zijn in hun meeningsuiting. Daarna kwam de oprichting der „Tribune”. De wijze van optreden in dat blad verdient dubbel-en-dwars een ongenadige afstraffing. Maar nu hebben wij het zeer verstandige voorstel om een officieel Marxistisch blad, dat ik om de eenheid te verkrijgen aanvaard, hoewel ik voor zulk een officieel Partij-Marxisme wel wat heel kriebelig ben. Zetten wij daar nu echter naast een verplichting om de „Tribune” op te heffen, met het dreigement van royement er achter, dan krijgt dat den schijn van ketterjagerij en geven wij den geroyeerden de martelaars-glorie. De „Tribune” zal vanzelf wel verdwijnen, want de „Tribune”-lui zullen de redactie van het Partijweekblad wel als zeer bekwaam erkennen. (Stemmen: Ze zeggen juist het tegendeel!) Nu ja, in den laatsten tijd wordt veel gezegd wat men zoo nauw niet nemen moet. Laten wij oppassen niet twee Partij-organisaties te krijgen, maar de „Tribune” den dorren, roemloozen dood laten sterven. (Applaus.)

Verstegen-Heider: De verdedigers van de „Tribune” zijn nog niet erg gelukkig geweest. Hoe kunnen zij zeggen: de „Tribune”-redacteuren zijn schandelijk opgetreden, — en dan weer een verzoening tot stand willen brengen. Met die lui is eenvoudig niet langer land te bezeilen. Zij over-treden voortdurend alle mogelijke congres-resoluties. Zij zijn zoo beziel met wantrouwen, dat zij nu reeds de redacteuren van het nieuwe weekblad wantrouwen, de meest eminente Marxisten uit de Partij. Zij zeggen vooruit: beslist wat je wilt, de „Tribune” blijft. Misschien verliezen wij menschen, die vroeger beste partijgenooten waren, maar nu zijn zij de partij enkel tot nadeel. Tegen de druk-persvrijheid willen wij niets doen, wij willen alleen zorgen dat men ons de „Tribune” niet meer als een blad van partijgenooten in de schoenen kan schuiven.

Het congres wordt om half zes verdaagd.

Om kwart over achten wordt het congres heropend.

razend. Hij moest vrij zijn, op zijn eigen pooten, niets levends aanrakend. Dat was de Wildernis, die nog uit hem sprak, de vrees in een val te geraken.

Het was in den zomer, dat Pittah te Fort Yukon kwam. Griize Bever had het groote water tusschen de Mackenzie en de Yukon in den winter overgetrokken en bracht de lente door met jagen in de uitloopers van het Rotsgebergte. Nadat het ijs op de Porcupine gesmolten was, had hij een kano gebouwd en was dien stroom afgepaddeld tot de plaats waar hij in de Yukon valt vlak onder den Poolcirkel.

Hier stond het fort van de oude Hudson's Baay Compagnie en hier waren vele Indianen, veel voedsel en ongehoorde opwinding. Het was de zomer van 1898 en duizenden goudzoekers gingen de Yukon op naar Dawson en Klondyke. Nog honderden mijlen van hun doel, waren toch reeds velen hunner meer dan een jaar onderweg en de kleinste weg dien zij hadden afgelegd, was vijfduizend mijlen, terwijl enkelen van het andere einde der wereld gekomen waren.

(Hier hield Griize Bever halt. Een gerucht van de goudkoorts was hem ter oore gekomen en hij had verscheiden balen dierenvel-len en wanten en mocassins (schoenen van dierenhuid) meegebracht. Hij zou zich nooit zoo ver van huis gewaagd hebben, als hij niet een groote winst had verwacht. Maar zijn verwachtingen werden door de werkelijkheid verre overtroffen. Zijn stoutste droomen hadden 100 pCt. winst niet durven bereiken en hij maakte wel 1000 pCt.

(Wordt vervolgd.)

De voorzitter: Er zijn nog 33 sprekers ingeschreven, maar zoo komen we niet verder en wordt de discussie niet helder genoeg, komen de zaken niet precies genoeg tegenover elkaar te staan. Daarom wordt voorgesteld: allereerst het woord te geven aan Troelstra voor de Kamerfractie, vervolgens aan v. d. Goes of een ander en daarna aan iemand van de „Tribune”. Niemand van die laatsten heeft zich nog laten inschrijven als spreker, maar dat gaat zoo niet. Er is op 't oogenblik niemand van de „Tribune”-lui hier, ze schijnen een conferentie te houden, maar dan moeten ze gewaarschuwd worden.

Het voorstel van den voorzitter wordt aangenomen.

Zoolang de „Tribune”-groep nog afwezig is, kort het congres zich den tijd met het zingen van het Vrijheidslied.

Troelstra krijgt daarna het woord. Hij had zich eerst onder de laatsten voor het woord aangemeld om velerlei redenen: te voren had hij zich schriftelijk en mondeling reeds uitgelaten, op vorige congressen had hij de marxistische kritiek vrij uitvoerig weerlegd. Maar bovendien had hij de hoop dat eerst een der „Tribune”-redacteuren, die hier staan als aangeklaagden en tegen wien spr. in „Het Volk” uitvoerig opgekomen was, hier zoo spoedig mogelijk zou antwoorden. Nog niet lang geleden had spr. zelfs de stille hoop gehad, dat het optreden der „Tribune”-redactie hier van dien aard zou zijn, dat de Partij ontheven zou zijn van den plicht om tegenover hen recht te doen. Want zij, die spr. kennen en zijn stille werken in deze dagen hebben kunnen nagaan, weten dat spr. allermint is een drijver naar scheuring; dat hij allermint onpartijgenootschappelijk gezind is jegens de „Tribune”-redacteuren; dat hij, indien het noodig mocht zijn — en, zei spr., ik vrees dat het noodig zal zijn — hen uit de Partij te zetten wegens verzet tegen een congresbesluit, dit niet van harte zal gaan. Ik kan mij, vervolgde spr., wel verplaatsen in hun denkwijze, ik meen, dat zij verkeerde middelen bezigen om hun doel te bereiken, maar ik meen toch ook dat deze partijgenooten bezield zijn van de ernstige zucht om de Nederlandsche sociaal-democratie niet af te breken, maar sterker te maken. Wanneer men dan toch er toe overgaat, om den band met die partijgenooten te verbreken, dan doet men dat omdat men de Partij stelt boven personen.

Sprekende namens de Kamerfractie, treed ik niet alleen op als woordvoerder van grieven der fractie. Ik zal trachten uiteen te zetten, waarom het ook van het standpunt der Marxisten noodzakelijk is de „Tribune” op te heffen en waarom, als de redactie niet uit zich zelve die opheffing volvoert, de Partij het recht en den plicht heeft, die redactie buiten de gelederen te plaatsen.

Wat is het karakter der „Tribune” in de partij-organisatie? Kwasties van toon en woorden betreffen slechts den buitenkant. Met het aanvankelijk standpunt van het P.B. kon ik mij daarom niet vereenigen, omdat dit slechts uitwassen betrof. Ook jegens de „Tribune” is niet minder in den goeden toon gezondigd dan andersom en hoewel de „Tribune” begonnen is, is dat mij niet de moeite waard om over te spreken, want wij zijn allemaal hanen en moeten van elkaar ook een kras woord kunnen verdragen. Zelfs erken ik dat de „Tribune” het in dat opzicht nog al schappelijk gemaakt heeft.

Schaper: Maak het niet te mooi.

Troelstra: Neen, maar ik wil den buitenkant van de kern scheiden. Er wordt in den laatsten tijd nog al eens verwezen naar de geschiedenis der scheuring in den ouden Soc.-Dem. Bond en aan mij valt dan de twijfelachtige eer te beurt met Domela Nieuwenhuis te worden vergeleken. Wij traden in den ouden Bond zoo fel op, omdat in dien Bond de sociaal-democratie naar den bliksem ging en Nieuwenhuis geen sociaal-democraat meer was. Dat wettigde tot een strijd op leven en dood. Het eerst werd dit ingezien door v. d. Goes, later ook door anderen en mij. Wanneer men van de zijde der „Tribune” zijn eigen

gevoelde, dat daar in de Kamer een slag was toegebracht aan hun systeem. En daar komt gij in uw blad uw voorrijder op de meest onverantwoordelijke en schandelijke wijze behandelen, zooals alleen een ondermeester een kwajongen afranselt. (Applaus.)

Dat is één feit uit vele. Welnu, partijgenooten, dat kan niet. Als gij dat wilt doen, zult gij het moeten doen buiten de gelederen. Gij stelt den eisch van volledige vrijheid van kritiek. Gij stelt u zelve voor als de laatst-overgebleven strijdbare Marxisten, stelt de anderen voor als uitgestreden of verzoenende Marxisten en zegt: daarmee komen wij niet verder, wij moeten weer van onze vrijheid van kritiek gebruik maken. Gij mist echter ten eenenmale het recht om te zeggen, dat er geen vrijheid van kritiek in de Partij is. Het is onwaar en nog eens onwaar, dat er geen vrijheid van kritiek in „Het Volk” is. Ik behoeft dat niet nog eens te bewijzen, want heden heeft men het ons al heel gemakkelijk gemaakt. Men zegt: Ja, maar als wij in „Het Volk” schrijven, krijgen wij onderschriften of meppen. Ja, maar hebben wij meerderheid dan geen vrijheid van kritiek? (Applaus.) Gij klaagt over onze kleinzeerigheid, maar hoe staat het met de uwe? Uw klachten over die onderschriften zijn nog nooit organisatorisch tot de Partij gebracht. Gij hebt nog nooit aan het congres voorgesteld die redactionele onderschriften te verbieden en de meppen uit te stellen tot het volgend nummer der kraant. (Gelach.)

In een der laatste nummers levert Hinnen uit Almelo, een slaachtoffer uwer klachten, een prachtig staaltje. Die partijgenoot had een schrikkelijk feit in Schapers district ontdekt. Dat schrikkelijk feit is, dat afdelingen van het Werkliedenverbond met afdelingen der Partij samenwerken om.... den sociaal-democraat Schaper in de Kamer te brengen. (Gelach.) Zouden wij niet in onze statuten zetten: het is verboden aan niet-partijgenooten om te helpen sociaal-democraten in de Kamer te brengen? (Gelach.) Nu zegt de brave Hinnen: dat moet op het congres behandeld. En toen zei de afdeling Almelo? Laten wij dat maar eens op een beschrijvingsbrief zetten, dan kan Hinnen op het congres uitgelachen worden. Toen zei Leeuwenburg: dat is geen ernst, zoo moet gij geen voorstellen indienen. En daarop beklagt Hinnen zich in de „Tribune” dat er geen vrijheid van kritiek is!

In zoverre ben ik het met de redactie van „de Tribune” eens, dat wij onze partijleden niet door vage ideologieën, maar door de eischen van den klassenstrijd moeten laten beheerschen. Maar in de praktijk werken de „Tribune”-partijgenooten in de Partij met zuivere ideologieën, zooals „volledige vrijheid van kritiek”. Dat is iets wat in een anarchistische debatterclub thuis hoort, maar wat wij in een Partij als de onze niet kunnen gebruiken. Als gij u niet aan de partijbelangen, zooals de Partij die zelve vaststelt, wilt storen, als gij individualisten wilt zijn, gaat dan buiten de Partij staan; in de Partij kunt gij dan niet meer terecht.

Thans maken op den grondslag van het bevestigingsvoorstel de Marxisten zich bezig om in verband met de redactie van het partijorgaan hunne beginselen positief en kritisch te uiten. Dat is niet bedoeld als een voorrecht, maar omdat wij het in het belang der Partij achten, dat die partijgenooten hun eigen aardige opvattingen voortaan in de Partij propageeren op een wijze die geen aanstoot meer geeft. Wij willen dat ook, omdat wij niet dulden kunnen, dat door een zekere wijze van propaganda van het Marxisme, de Partij tegenover het Marxisme wordt gesteld. Wij moeten geen misverstanden laten bestaan: wij vatten die bereidverklaring dier partijgenooten zoo op, dat zij daarmee met een organisatorische daad te kennen geven: wij zien kans om datgene, wat het Marxisme eischt van onze Partij, in het organisatorisch verband der Partij tot stand te brengen.

Ik begrijp, dat Wijnkoop c.s. dat niet kunnen aanvaarden. Zij willen strijden voor het Marxisme tegen de Partij. Maar dat is niet

vrijzinnig-democraten en de Liberale Unie voor algemeen kiesrecht zijn. Maar toen die Liberale Unie daarmee aankwam, gebruikte de „Tribune” de gelegenheid om nu juist eens tegen die partij los te trekken en te vertellen dat wij niets van haar te wachten hebben. Dat men tot de arbeiders zegt: laten wij nu niet indommelen, maar die liberalen goed in de gaten houden en onze macht verder ontwikkelen en hen verder opdrijven. Zoo doen wij allemaal en dat is sociaal-democratisch. Maar om als de „Tribune” uit zoo'n besluit van de Liberale Unie af te leiden dat wij op den verkeerden weg zijn, dat is onzin. Als in Saksen het met het kiesrecht glad mis loopt, dan schrijft Ravesteijn: zoo is het nu juist prachtig. (Gelach.) In plaats van elke overwinning op de bourgeoisie te gebruiken om de arbeiders tot nieuwe hoop op te voeren, maakt men op de „Tribune”-manier van de arbeiders dommelende filosofen van den klassenstrijd, die met een pijpje bij de kachel zeggen: Wat gaat het prachtig, want wij krijgen geen bliksem. (Gelach.) Maar zoo komen wij er niet.

Men vergelijkt ons wel eens met Nieuwenhuis en zelfs met Coltof, maar de kritiek die gij nu op ons uitoefent, komt wonderwel overeen met de kritiek die deze menschen indertijd op ons parlementairen uitoefenden. Wij nu hebben voldoende daarvan meegemaakt om te weten dat er zoo van onze Partij niets terecht komt. Dat komt door uw feitelijke ontkenning van het parlementarisme. Gij ziet in het parlement niets dan een propaganda-tribune, maar onze groote propaganda is juist dat de arbeiders in ons hunne pleitbezorgers daar zien.

Er is den laatsten tijd door de „Tribune” meer invloed uitgeoefend in onze gelederen, dan dit blad verdient. Zij zijn partijgenooten die het heel aardig vinden als er een sterke oppositie in de Partij is. Er zijn er anderen die uitteraard weinig met het parlementarisme in aanraking komen. Er zijn er weer anderen, die zich niet kunnen hitleven in onze Partij door hun burgerlijke positie en dergelijke en het nu heerlijk vinden, als zij dan al niet veel kunnen doen, dat zij dan eens kunnen zweigen althans in revolutionaire woorden en theorieën.

Er zijn verder arbeiders, nog jong in onze gelederen, die den moeilijken aanvangsstrijd onzer Partij niet hebben meegemaakt en niet weten wat het gekost heeft om haar zoo stevig te doen worstelen in ons land. Zij komen in de Partij in een tijd waarin in ons land de politiek een saai boel is en zij verheugen zich in de scherpe Duitse toestanden, gevolg niet van anderen aard der sociaal-democratie daar, maar van het bijzonder grove optreden der Duitse jonkers. De professoren van de „Tribune” doen wel eens alsof zij de kennis van de internationale beweging in pacht hebben. Maar ik weet er ook wel wat van. En nu is het geval, dat de sociaal-democraten overal zich zeer nauwkeurig rekenschap plegen te geven van de onmiddellijke gevolgen van hun optreden. In Parijs heb ik het gezien in de herdenkingsdagen der Commune en in Duitschland heeft men het in zake de algemeene werkstaking gezien: altijd past men zeer zorgvuldig op, de bourgeoisie niet in de kaart te spelen. Toen in Januari van het vorig jaar de kiesrechtstag kalm verlopen was, beroemde de „Vorwärts” zich daarop tegenover de bourgeoispers. Dat gebeurt nu in het socialistische Berlijn, in dat land met zijn enorme vakbeweging. Toch beroemt daar de Partij zich er op, geen algemeene werkstaking voor het kiesrecht geproclameerd te hebben. Verwijt ik haar dat? Wel denk ik: hoe is zooveel zelfbeheersching, zooveel beleid, bij zooveel steilheid in de theorie en de literatuur mogelijk? Maar de partijgenooten daar kennen hun eigen land beter dan wij. Misschien moesten de Duitse partijgenooten hetzelfde voorbehoud ook eens maken bij hun oordeel over ons. (Applaus.)

Wij nu in ons land hebben in zake kiesrecht het resultaat bereikt, dat alle partijen daarover in gisting zijn en dat onze eigen Partij in volle samenwerking met de vakbe-

vermuft, verburgerlijkt en verparlementariseerd zijn, probeert het dan beter en verlaat onze rijen. Gij ziet in de Partij niet meer een partij wier eer ook uw eer is.

Er is veel gesproken over het Rotterdamsche colportage-verbod. Dat verbod ging uit van propagandistische overwegingen, maar door het colportage-verbod heeft de propaganda nog meer geleden, omdat het te veel wapens verschaft aan onze tegenpartij. Maar wat heeft toen de „Tribune” gedaan? Zij was van oordeel dat dit colportage-verbod een grooten knak moest geven aan de Partij. Hadden zij nu het belang der Partij in het oog gehad, zij hadden de zaak stil aanhangig gemaakt in de Rotterdamsche partij. In de plaats daarvan waren zij er als de kippen bij om deze zaak der Partij als een smet aan te wrijven.

Een zelfde geval was het schrijven over de Rotterdamsche coöperatie.

Zoo is al uw doen en denken strijd tegen de Partij. In zake Azew haalt de „Tribune” een artikel van Rosa Luxemburg aan, die uit het geval munt slaat tegen het terrorisme en voor de sociaal-democratie. Maar zij zet er dan onder: Zoo ziet men wat niet de sociaal-democratie, maar wat... het Marxisme toch een goed ding is.

Vergunt mij u te zeggen wat volwassen sociaal-democraten over zulk optreden van u denken. Gij bereikt ermee dat het wezenlijke der sociaal-democratie in de oogen der socialistische massa een hatelijk ding is. Gij wilt terecht dat de socialistische parlementsleden op de massa rusten, maar gij schrijft artikelen alsof de parlementsleden tegenover de massa staan en vervreemdt daardoor de parlementsleden van de partij en de massa, om dan te kunnen zeggen: de arbeiders moeten niets meer van het parlementarisme hebben. Ja, door uwe schuld, als het u lukte. Zoo is de verwoestende invloed, dien gij vooral op de jongeren hebt uitgeoefend, tot wellicht jarenlange schade van de Partij.

Gij eischt van ons de vrijheid van het woord. Wat biedt gij ons daartegenover? In de „Tribune” zegt gij: het is een schande dat „Het Volk” een zeker artikel van ds. Bakker opnam en gij schrijft dat de geloovige sociaaldemocraten in de Partij slechts worden geduld. Gij eischt voor u zelve de volledige vrijheid om er alles altijd uit te blaffen, maar nooit is er van u gezegd, dat gij in de Partij slechts geduld wordt en dat de opname van een der artikelen van de uwen in „Het Volk” een schande was. In zake het Neurenberger congres hebt gij dingen gezegd over de positie der revisionisten in de Partij, die met een kleine wijziging op u zouden kunnen worden toegepast. Van Ravesteijn schrijft daar: De revisionisten voeren de campagne tegen de Partij met alle middelen van leugen en bedrog; waarlijk, een zuiveringsproces is noodig. Dezelfde dingen, die gij hier tegenover u hemeltergende rechtsverkrachting vindt, keurt gij goed tegenover de revisionisten in Duitschland.

Na Neurenberg schreef Wijnkoop in de „Tribune”: Timm meent dat de Partij slechts raad mag geven, maar de partijgenooten zelf over hun houding beslissen mogen; maar dat is de anarchie en de duitse partij zal zich niet bang laten maken door het anarchistisch dreigement van wegloopen als zij hun zin niet krijgen; het zou misschien niet kwaad zijn als er eenigen weggingen. (Appl.)

Weest dus evenmin sentimenteel tegenover deze lieden en bedenk tevens, hoe heerlijk wij het zouden hebben onder hun meerderheid.

Mijn konklusie is: deze partijgenooten staan in den geest al buiten de partij en het ware wenschelijk, dat zij ons de pijnlijke noodzakelijkheid om dit door een feit te sanctioneeren, bespaarden. Intusschen hebben zij reeds besloten en gezegd: wat gij ook beslist, wij heffen de „Tribune” niet op. Als wij daartegenover zeggen: nu, laat dan de zaak maar loopen, dan geven wij de Partij een slag in het aangezicht en stellen de dwarsdrijverij en betweterij van eenige partijgenooten boven den wil van de Partij, die zelve moet uitmaken, hoe zij het binnen de Partij hebben willen.

Nu komt het er voor u, partijgenooten van de „Tribune”, op aan, te kiezen of te deelen. Gij zult te beslissen hebben, of gij u ter elfder ure nog aan de besluiten der Partij wilt onderwerpen. Dan geeft gij door een daad te kennen dat gij voortaan als

Partij stelt boven personen.
Spreekende namens de Kamerfractie, treed ik niet alleen op als woordvoerder van grieven der fractie. Ik zal trachten uiteen te zetten, waarom het ook van het standpunt der Marxisten noodzakelijk is de „Tribune” op te heffen en waarom, als de redactie niet uit zich zelve die opheffing volvoert, de Partij het recht en den plicht heeft, die redactie buiten de gelederen te plaatsen.

Wat is het karakter der „Tribune” in de partij-organisatie? Kwesties van toon en woorden betreffen slechts den buitenkant. Met het aanvankelijk standpunt van het P.B. kon ik mij daarom niet vereenigen, omdat dit slechts uitwassen betrof. Ook jegens de „Tribune” is niet minder in den goeden toon gezondigd dan andersom en hoewel de „Tribune” begonnen is, is dat mij niet de moeite waard om over te spreken, want wij zijn altemaal mannen en moeten van elkaar ook een kras woord kunnen verdragen. Zelfs erken ik dat de „Tribune” het in dat opzicht nog al schappelijk gemaakt heeft.

Schaper: Maak het niet te mooi.

Troelstra: Neen, maar ik wil den buitenkant van de kern scheiden. Er wordt in den laatsten tijd nog al eens verwezen naar de geschiedenis der scheuring in den ouden Soc.-Dem. Bond en aan mij valt dan de twijfelachtige eer te beurt met Domela Nieuwenhuis te worden vergeleken. Wij traden in den ouden Bond zoo fel op, omdat in dien Bond de sociaal-democratie naar den bliksem ging en Nieuwenhuis geen sociaal-democraat meer was. Dat wettigde tot een strijd op leven en dood. Het eerst werd dit ingezien door v. d. Goes, later ook door anderen en mij. Wanneer men van de zijde der „Tribune” zijn eigen optreden met deze geschiedenis verklaart, dan is het enig punt van vergelijking, dat ook nu in de S. D. A. P. de sociaal-democratie verlaten zou worden en het een strijd om het behoud der sociaal-democratie geldt. Zoo denkt men daar inderdaad.

dat is een volkomen gewettigde opvatting die men niemand kwalijk kan nemen. Maar dan één van beiden: of men erkent althans de mogelijkheid dat die opvatting juist kan zijn en dan laat men dezen partijgenooten jaren en jaren, ten koste van de werfkracht en het prestige der Partij, toe den strijd in de Partij te voeren en zegt als troost: het is noodig om de Partij voor ondergang te bewaren. Of wel, men erkent dat er natuurlijk in de Partij aanleiding is tot gerechtvaardigde kritiek, vooral op het werk dat mondeling en in plotselinge situaties moet geschieden, maar overtuigd dat de algemeene leiding der Partij sociaal-democratisch is, en ziende dat de kritiek uitgaat van een systeem van afbreken en men miskent dat de Partij een levende twijfel der Internationale is, — en dan wetende welk een schrikkelijke verlamming en verwoesting zulke een kritiek in de Partij moet aanrichten, dan komt er een oogenblik dat de Partij zegt: dat moet ophouden. Wanneer gij kracht put uit de meening dat wij de sociaal-democratie ten ondergang voeren, dan staan wij tegenover u evenzoo. Wanneer gij ons steeds verwijt dat wij geen inzicht in den klassenstrijd hebben, dan staan wij tegenover u evenzoo. (Applaus.)

Dat is de betekenis der „Tribune”, dat zij onverzoenlijk staat tegenover de taktiek die de Partij in Nederland steeds heeft gevoerd en zal blijven voeren. Uw standpunt stelt u buiten de Partij. Zoudt gij er in slagen macht te vormen in de Partij, dan zou de Partij, in plaats van een massabeweging, ineenschrompelen tot een sectarisch clubje, dan zou die door ons met zooveel verantwoordelijkheidsgevoel opgebouwde Partij, waarop de Nederlandsche arbeiders steeds meer hun hoop stelden, ineenstorten.

Er is niets in de Partij wat u bevat. (En is gesproken over het werkloosheids-debat. Wanneer gij, die altijd zoo over theorie en klassenstrijd spreekt, dat in uw blad hadt opgenomen, dan zoudt gij met uw disqualificatie gewacht hebben minstens tot het volgend congres en althans de daarbij in de Kamer gehouden propaganda eens rustig hun gang laten gaan. Gij hebt echter geen begrip van propaganda. Uit de christelijke pers bleek hoe men

de „Tribune” dat er geen vrijheid van kritiek is!
In zooverre ben ik het met de redactie van „de Tribune” eens, dat wij onze partijleden niet door vage ideologieën, maar door de eischen van den klassenstrijd moeten laten beheerschen. Maar in de praktijk werken de „Tribune”-partijgenooten in de Partij met zuivere ideologieën, zooals „volledige vrijheid van kritiek”. Dat is iets wat in een anarchistische debatteerclub thuis hoort, maar wat wij in een Partij als de onze niet kunnen gebruiken. Als gij u niet aan de partijbelangen, zooals de Partij die zelve vaststelt, wilt storen, als gij individualisten wilt zijn, gaat dan buiten de Partij staan; in de Partij kunt gij dan niet meer terecht.

Thans maken op den grondslag van het bevestigingsvoorstel de Marxisten zich op te maken in verband met de redactie van het partijorgaan hunne beginselen positief en kritisch te uiten. Dat is niet bedoeld als een voorrecht, maar omdat wij het in het belang der Partij achten, dat die partijgenooten hun eigen aardige opvattingen voortaan in de Partij propageeren op een wijze die geen aanstoot meer geeft. Wij willen dat ook, omdat wij niet dulden kunnen, dat door een zekere wijze van propaganda van het Marxisme, de Partij tegenover het Marxisme wordt gesteld. Wij moeten geen misverstanden laten bestaan: wij vatten die bereidverklaring dier partijgenooten zoo op, dat zij daarmee met een organisatorische daad te kennen geven: wij zien kans om datgene, wat het Marxisme eischt van onze Partij, in het organisatorisch verband der Partij tot stand te brengen.

Ik begrijp, dat Wijnkoop c.s. dat niet kunnen planvaarden. Zij willen strijden voor het Marxisme tegen ons, tegen de Partij. De andere Marxisten echter zullen zich zeker voornemen, om te strijden als zij bij hun taak in de redactie stuiten op verder gaande belemmeringen dan de Haarlemsche en Utrechtsche resoluties opleggen.

De reden, waarom Wijnkoop c.s. zich daarmee niet kunnen vereenigen, is juist de reden, waarom wij ons niet kunnen vereenigen met hen. Zij willen het Marxisme tegen de Partij propageeren, omdat volgens hen de Partij ten prooi is aan toenemende verburgerlijking, waaraan elke afwijking op zeer gemakkelijke wijze wordt toegeschreven. Men zoekt niet grondig en onbevangen naar de motieven van Kamerfractie enz., maar stelt de verburgerlijking op den voorgrond als vaststaande. Zeide men: door de logica der feiten komt gij tegen uw wil tot de burgerlijke partijen te naderen, dan ware daarover te redeneren, maar men zegt: bewust stuurt gij aan op een democratisch bloc en gij doet het daarenboven nog heimelijk. Begrijpt men de betekenis dezer beschuldiging wel? Wij zijn een revolutionaire partij, ook in tijden waarin de golven der politiek niet hoog zijn. Willen wij wat Van Ravesteijn zegt dat wij willen, dan zijn wij verraders. Dat zal en dat mag in de soc.-dem. Partij van ons land niet meer door een partijgenoot gezegd worden. Als gij denkt, dat wij in strijd met wat wij jaarlijks op de congressen zeggen, met zulke onderhandsche plannen rondloopen, dan moet gij ons uit de Partij gooien.

In de twee laatste nummers van „Het Volk” heb ik de argumenten van Wijnkoop c.s. voor die opvatting onderzocht. Daaruit blijkt tevens hoe wij moeten vastloopen met een taktiek als deze menschen zich droomen. In zake kiesrecht en staatspensioenering behoeft men ons waarlijk niet te leeren, dat de macht van het georganiseerde proletariaat ons die brengen moet. Maar daarmee is de zaak niet afgelopen. Voor de parlementsliden komt dan de vraag, hoe zij de proletarische macht in het Parlement zullen uitbuiten. Nu komt het verschil in de praktijk, dat wel degelijk bestaat. Zou het in de Kamer toegaan, zooals de „Tribune” dat van ons wenscht, dan zou het er heel anders toegaan. Wij zijn er een minderheid en moeten dus de proletarische macht doen drukken op de burgerlijke partijen. De „Tribune” zegt: wij moeten het kiesrecht nemen. Onze opvatting sinds '97 is echter, dat wij ons doel moeten bereiken, door de burgerlijke partijen op te drijven en te scheuren. Dat lukt ons ook. Wij zijn nu zoover, dat de

weten wat het gekost heeft om haar zoo stevigte doen worstelen in ons land. Zij komen in de Partij in een tijd waarin in ons land de politiek een saai boel is en zij verheugen zich in de scherpe Duitsche toestanden, gevolg niet van anderen aard der sociaal-democratie daar, maar van het bijzonder grove optreden der Duitsche jonkers. De professoren van de „Tribune” doen wel eens alsof zij de kennis van de internationale beweging in pacht hebben. Maar ik weet er ook wel wat van. En nu is het geval, dat de sociaal-democraten overal zich zeer nauwkeurig rekenschap plegen te geven van de onmiddellijke gevolgen van hun optreden. In Parijs heb ik het gezien in de herdenkingsdagen der Commune en in Duitschland heeft men het in zake de algemeene werkstaking gezien: altijd past men zeer zorgvuldig op, de bourgeoisie niet in de kaart te spelen. Toen in Januari van het vorig jaar de Kiesrechtstag kalm verlopen was, beroemde de „Vorwärts” zich daarop tegenover de bourgeoispers. Dat gebeurt nu in het socialistische Berlijn, in dat land met zijn enorme vakbeweging. Toch beroemt daar de Partij zich er op, geen algemeene werkstaking voor het kiesrecht geproclameerd te hebben. Verwijt ik haar dat? Wel denk ik: hoe is zooveel zelfbeheersching, zooveel beleid, bij zooveel steilheid in de theorie en de literatuur mogelijk? Maar de partijgenooten daar kennen hun eigen land beter dan wij. Misschien moesten de Duitsche partijgenooten hetzelfde voorbehoud ook eens maken bij hun oordeel over ons. (Applaus.)

Wij nu in ons land hebben in zake kiesrecht het resultaat bereikt, dat alle partijen daarover in gisting zijn en dat onze eigen Partij in volle samenwerking met de vakbeweging daarvoor ijvert. Onze Kamerfractie motiveert het kiesrecht als een middel om het socialisme te bereiken. Dat is alles zoo zuiver als glas. Wat wilt gij nu veranderen? Gij wilt dat wij niet willen werken op de bourgeoisie. Nu, dat kan niet. Wij willen de burgerpartijen spannen voor onze kar. Maar als gij wilt, dat wij het zoo moeten maken, dat wij nooit met de burgerpartijen samen voor kiesrecht zullen staan, dan doet gij het kiesrecht samenvallen met het socialistisch einddoel, laat het daarvoor niet bereiken en maakt de arbeiders moedeloos. (Applaus.)

Zoo berust uw optreden op een volslagen wanbegrip omtrent onzen strijd en zoo moet gij altijd tegenover ons komen te staan. Hoe gij over onze Partij denkt, dat blijkt o.a. uit de „Tribune”-artikelen van J. V. over de Amsterdamsche meeting over het Communistisch Manifest. Hij schrijft: het bleek dus dat de arbeiders nog niet heelemaal doodgeparlementariseerd waren. Wat later schreef Ceton dat Marx als de Nazarener uit den tempel, de scharrelaars en handelaars met socialisme uit den socialistischen tempel zou drijven, de leiders die blinde leidlieden van blinden zijn. Zoo wordt gesproken over Marx, die, in de praktijk optredend, met de Britsche vakverenigingen samenwerkte en altijd uitvoer tegen de sectariërs die altijd zoeken naar wat hen van het proletariaat scheidt. Zoo wordt geschreven in een tijd, dat Kautsky in strijd met de Engelsche sectariërs, pleitte voor toelating van de slechts in naam niet socialistische Engelsche Arbeiderspartij tot de Internationale.

In een artikel over de Duitsche kiesrechtbeweging wordt in de „Tribune” geschreven: ach, hadden wij hier ook maar een kiesrechtbeweging. Daar wordt maar even het heele bestaan onzer kiesrechtbeweging ontkend.

Uw houding is zoo, dat gij eigenlijk zelf moest inzien in onze Partij niet thuis te hooren. Laat die blinde leidlieden varen, laat die scharrelaars scharrelen, gij zijt te goed voor hen. Van Mendels hebben wij de sentimenteele speech gehad die wij van hem verwacht hadden, benevens de obligste algemeenheid, dat hij niet alles voor zijn rekening neemt wat in de „Tribune” staat. Maar in de rede heb ik gemist het soc.-dem. bewustzijn. Men is doodsbenauid deze menschen te tellen onder de censuur van de Partij, maar zij schromen niet de Partij te stellen onder de censuur dezer partijgenooten. (Applaus.) Deze menschen zijn tegenstanders van de Partij, zóó zij erin of er buiten staan. Als wij dan

hetzelfde was in zake het verdragen congres hebt gij dingen gezegd over de positie der revisionisten in de Partij, die met een kleine wijziging op u zouden kunnen worden toegepast. Van Ravesteijn schrijft daar: De revisionisten voeren de campagne tegen de Partij met alle middelen van leugen en bedrog; waarlijk, een zuiveringsproces is noodig. Dezelfde dingen, die gij hier tegenover u hemelgerende rechtsverkrachting vindt, keurt gij goed tegenover de revisionisten in Duitschland.

Na Neurenberg schreef Wijnkoop in de „Tribune”: Timm meent dat de Partij slechts raad mag geven, maar de partijgenooten zelf over hun houding beslissen mogen; maar dat is de anarchie en de Duitsche partij zal zich niet bang laten maken door het anarchistisch dreigement van wegloopen als zij hun zin niet krijgen; het zou misschien niet kwaad zijn als er eenige weggingen. (A p p 13)
Weest dus evenmin sentimenteel tegenover deze lieden en bedenk tevens, hoe heerlijk wij het zouden hebben onder hun meerderheid.

Mijn konklusie is: deze partijgenooten staan in den geest al buiten de partij en het ware wenschelijk, dat zij ons de pijnlijke noodzakelijkheid om dit door een feit te sanctioneeren, bespaarden. Intusschen hebben zij reeds besloten en gezegd: wat gij ook beslist, wij heffen de „Tribune” niet op. Als wij daartegenover zeggen: nu, laat dan de zaak maar loopen, dan geven wij de Partij een slag in het aangezicht en stellen de dwarsdrijverij en betweterij van eenige partijgenooten boven den wil van de Partij, die zelve moet uitmaken, hoe zij het biunen de Partij hebben willen.

Nu komt het er voor u, partijgenooten van de „Tribune”, op aan, te kiezen of te deelen. Gij zult te beslissen hebben, of gij u ter elfder ure nog aan de besluiten der Partij wilt onderwerpen. Dan geeft gij door een daad te kennen dat gij voortaan als goede sociaaldemocraten weer in de gelederen wilt staan. En anders beslist een klein clubje over de Partij. Dat mag niet in den klassenstrijd. Aan de juristerij die wij gehoord hebben, hebben wij maling, want wij weten het: de juristerij is eigenlijk de belichaming van de burgerlijke gedachte. Er is gezegd: gij eischt vrijheid van drukpers en moet die dan ook in eigen rijken handhaven. Maar dien eisch stellen wij aan den burgerlijken staat, waarin wij gedwongen zijn te leven met onze tegenstrijdige meeningen.

In een partij is de zaak anders, omdat wij, wanneer wij u als partijgenooten verbieden een blad uit te geven, gij daarin niet verhinderd zijt buiten de Partij. Niet de vrijheid van drukpers, maar uw lidmaatschap van de Partij tasten wij aan. Wij geven dan te kennen niet te zijn een verzameling van tegenstrijdige meeningen, maar een eenheid van meeningen. Daarmee willen wij afwijkende meeningen niet onderdrukken en wij toonen dat door aan die meeningen een eigen officieel partijweekblad te geven. Tegen uw blad optredende, doen wij dat tevens, omdat dit blad de kern is van een partij in de Partij, met het uitgesproken doel daarmee een macht in het leven te roepen tegen herhaalde partijbesluiten. De Partij is aan haar eigen waardigheid, aan haar eer verplicht, dat niet langer te dulden. Wij hebben u te Utrecht en te Haarlem met zachtheid behandeld.

Gorter: Een roomsche kerk hebt gij ervan gemaakt. (Rumoer op de publieke tribune, waar met Gorter, die zich daar bevindt, getwist wordt.)

Troelstra: Als er een is die drijft naar een nieuw klerikalisme, waarvan hij zelf de partijpans zou zijn, het zou Gorter zijn. (Daverend applaus.)

Ik raad u: blijft baas in uw eigen huis en wanneer zij niet willen volgen: dan er uit.) (Daverend, herhaald applaus en eenig gefluit. Op de publieke tribune blijft een hevige rumoer heerschen rondom Gorter, waardoor het congres minuten lang niet kan doorgaan.)

De voorzitter: Als de publieke tribune niet eindelijk stil wordt, zal ik haar laten ontruimen. (Het wordt allengs stiller.)

Van der Goes krijgt eindelijk het woord. Ik kom hier spreken, zegt hij, tegen roeyement van de „Tribune”-redacteuren en ik doe een beroep op uw rechtvaardigheidszin, op uw gezindheid om ook van een anderen kant over deze zaak te hooren spreken. Ik sta nog steeds op het standpunt der circulaire van het P. B. van 30 December, toen het P. B. verklaarde niet te zijn voor roeyement, omdat het niet meer is dan gewelddadig, waarvan weinig overtuigingskracht kan uitgaan.

zeer juist), maar de vraag is: moet het congres niet bedenken, dat, als het bevredigen wil, het niet moet beginnen met de uitstoot van drie partijgenooten? Wil men werkelijk ernstig de Marxisten het mogelijk en aangenaam maken om met volle hart samen te werken met de Partij, dan moet men zich toch eens menselijk en zielkundig afvragen, of men dit wel kan bereiken, als men die drie personen royeert. Als gij het „uitmaken" wilt, doet het dan niet zoo, dat gij weer nieuwe stof tot onbehagen vindt.

De meeningsverschillen in onze Partij zijn niet zoo scherp en omvangrijk, dat zij in de Partij gebracht moesten worden op de wijze als de „Tribune" dit deed. Maar iets anders is of in het bijzonder een sociaaldemokratische partij niet alleen de macht, maar ook het recht heeft om te zeggen: aan de particuliere uitgave van een blad moet een einde komen, op straffe van royement. Men kan iemand royeeren op grond van wat hij geschreven heeft, maar niet op grond van wat hij schrijven zal. (G e l a c h.) Toch is het dat laatste wat het P. B. nu doet en waarmee het van standpunt volkomen veranderd is. Vroeger, o. a. te Arnhem, zei Vliegen, dat hij zich nooit zou laten voorschrijven, wat en waar hij schrijven zou. Het P. B. zette dan ook royement in het vooruitzicht wegens overtreding der bekende, aan het P. B. door de „Tribune" afgegeven verklaring.

Vliegen: Die overtreding is gebeurd.

Mendels: Dan hadt gij daarvoor thans royement moeten voorstellen. Maar thans wilt gij het doen, als zij een blad niet willen opheffen. Dat is een zeer belangrijk verschil. Gij wilt thans die menschen royeeren niet om wat zij schreven, maar omdat zij hun blad behouden...

Troelstra: Omdat het de „Tribune" is.

Mendels: Er is zelfs gezegd: als de redacteuren nu nog vrijwillig de „Tribune" opheffen, volgt geen royement. Dat is dus een amnestie voor het verledene, maar daaruit blijkt, hoezeer men van standpunt veranderd is. In zijn manifest noemde het P. B. royement: „een zeer ernstige principiele zaak, die in andere partijen schier nooit voorgekomen is." In andere partijen is scherp gestreden in aparte bladen, zonder dat ooit verbod of royement volgde.

Spr. wijst op de „Mouvement Socialiste" en Hubert Lagardelle, die in de partij gebleven is en eerst ten slotte vrijwillig met zijn fractie er uit gegaan is, maar nooit geroyeerd is, in weerwil van zijn heftige aanvallen op de partij. Ook Labriola en zijn „Avanguardia" zijn nooit uit de Italiaansche partij gezet, hoewel hij in flagranten strijd met de partij stond; ook hij is vrijwillig uitgetreden, toen de meerderheid hoe langer hoe minder onvankelijk werd voor zijn ideeën en wijze van optreden. Misschien zou dat met de „Tribune" ook zoo kunnen gaan. Maar Labriola is vrijwillig gegaan....

Van Kol: Na de partij ondermijnd te hebben.

Mendels: Natuurlijk geeft scherp meeningsverschil onbehagen en in elk geval zal het na dit kongres, hoe het ook afloopt, wel niet weer direkt de oude prettige stemming zijn. Maar zeker behoudt men de oude bitterheid na royement.

Thans nog een vergelijking, die natuurlijk geen gelijkheid bedoelt. In de oude nederlandsche beweging was zeer zeker het geschilpunt veel duidelijker omschreven. Maar in dien ouden Socialistenbond zijn toch als afwijkende organen „Nieuwe Tijd" en „Baanbreker" opgericht. Er is hetog gevochten in dien ouden bond, maar nooit, hoe onverdraagzaam en fel hij ook optrad, heeft hij gezegd: als gij die bladen niet opheft, royeeren wij u. Toch traden die bladen nog veel krasser tegen Nieuwenhuis op, dan de „Tribune" tegen „Het Volk" en de Kamerfractie. Ten slotte zijn de parlementairen vrijwillig er uit gegaan. Maar ze zijn er nooit uit gezet.

Dat zijn internationale en nationale verschijnselen, die er op wijzen, dat waar wij hier ook een veel te heftig inwendig strijdende groep partijgenooten hebben, wij niet moeten royeeren, omdat zij hun blad hebben. Zeker heeft men in Duitschland de „Jungen" uit de Partij gezet. Maar die hadden gescholden van „parasieten" enz. En op hetzelfde congres, waar die half-anarchisten links zijn uitgeworpen, heeft men de revisionisten Vollmar rechts ook afgewezen. Dat was de groote beteekenis: dat de partij links straf bleef staan. Dat nu is in onze Partij de fout: dat men alleen tegen uitersten links straf optreedt, maar tegen de uitersten rechts te weinig optreedt.

Daarom geen royement. De burgerlijke Onderwijzersbond had letterlijk dezelfde positie als wij nu. Onze partijgenooten in dien Bond hebben

gros; wij gelooven, helaas!, dat royement volgen zal en dat achten wij een ramp. Als gij royeert, zult gij moeten aantoonen, dat de geroyeerden gehandeld hebben tegen het program en dat kunt gij niet. Mendels sprak als jurist en dat wil spr. als zaak-waarnemer even navolgen. Volgens het program kan men alleen royeeren personen die door hun gedrag de Partij benadeelden. niet personen die enkele lieden beleedigen. In de statuten staat ook nog niet, dat de Partij leden verbieden kan ook nog niet, dat de Partij leden verbieden kan ook nog niet royeeren. Maar het partijprogram eischt van de burgerlijke partijen: volledige vrijheid van woord en geschrift en bestraffing van overtreding. Moeten wij dat dan zelf niet handhaven in de Partij? (Applaus.) Spr. gelooft niet dat de honderden bij royement zullen uittreden, wel tientallen zeer goede partijgenooten. Maar dat mag ons geen reden zijn. Gij moogt niet partijgenooten den mond snoeren, omdat gij hun kritiek niet kunt verdragen. (Geroep: Och, och!)

Een partij met absolute eenheid bestaat niet, behalve bij de katholieken. (Stemmen: Ook daar niet!) Een partij zonder oppositie is een doode partij. Kan Helsdingen niet meer tegen paarde vijgen? De voormannen, zegt men, zijn grievend beleedigd. Wat zijn dat voor menschen? Ploegbazen? (G e l a c h.) De „Blijde Wereld" is voor mij een nachtmerrie, maar wil ik nu de blijde dominees royeeren? Neen, zolang zij niet tegen het program handelen. Men wil, de Nieuwe Tijd houden, omdat die maar door 600 academie gelezen wordt, terwijl de „Tribune" maar 3 cent kost, de arbeiders bereikt en daarom weg moet. Wat kan het ons schelen, of een of andere persoon of Troelstr zich verlamd voelt? Mag Spiekman wel een ander voor een „klungel" uitschelden en mag men niet terugschelden? Mogen er geen praktische geschilpunten in de Partij zijn? Mag ik het er niet mee oneens zijn, toen Troelstra bij het werkloosheids-debat zei: als de arbeiders maar geholpen worden, kan het ons niet schelen of welke manier.

Troelstra: Niks van aan!

Fortuin: Nu, dan was het bij het agrarisch debat (gelach). Als Schaper naar de grenzen wil snellen, mogen wij dan niet zeggen: dat is onmarxistisch? Denkt gij de oppositie te kunnen smoren? Dat kunt gij niet in een soc.-dem. partij. Twistappels werpen is een zeer verdienstelijk werk; ik heb het in Werkliedenverbond en Soc.-Dem. Bond ook wel gedaan. Zoolang gij niet kunt aantoonen, dat de „Tribune" niet op den bodem van het program staat, mist gij het recht van royement.

Duys-Zaandam: Zij die tot dusver spraken, hebben zich gehouden aan Besnyen's advies: scherp onderscheiden tusschen de beginselverschillen en de „Tribune"-kwestie. Op beginselgebied zullen velen volkomen Marxisten zijn, die nu de „Tribune" weg willen hebben. Aan royement van v. d. Goes, Wibaut enz. denkt niemand. Waarom dan wel de „Tribune"-lui? Omdat zij sedert jaren een gedrag tegen de Partij volgen, dat royement noodzakelijk maakt. Feitelijk had het P. B. reeds moeten royeeren en zeker Spiekman, die eerst met een paar donder-artikelen kwam, en daarop zijn draai nam. (Applaus.)

Natuurlijk, hun positie was moeilijk en zij hebben nitsluitend het partijbelang in het oog gehad. Het had nooit zoo'n vaart in de Partij genomen, als er niet waren personen, die men „vrijzinnig-demokraten in de partij" kan noemen, menschen van twee wallen eten, die het heele jaar laten schelden op de voormannen en dan op het congres aap-wat-heb-je-mooie-jongen komen spelen. Ik bedoel menschen als Mendels, v. d. Waerden, Alberda de zgn. verzoeningsgezinden, die in oogenblikken als deze het grootste gevaar zijn.

Mendels: De drijvers zijn beter!

Duijs: Ik ben geen drijver. (G e l a c h.) Ik heb in de „Voorpost" nooit gedreven, terwijl mijn voorganger Mendels altijd met theoretische kibbelarijen erin aankwam.

Mendels: Dat lieg je.

Duijs: Zelfs zoo erg, dat Troelstra er met een ingezonden stuk tegen moest opkomen.

Mendels: Eenmaal!

Duijs: Legt uw oor eens te luisteren in de Partij en gij zult hooren dat royement volgen moet. In „Het Volk" zijn nooit principiele stukke geweigerd, zelfs niet het kleinste stukje. Toe roept men van onderdrukking der meeningsvrijheid. Daarom is een duur weekblad als nu opgericht zal worden, feitelijk onnoodig. Het is ook een voorrecht, want het Marxisme zal de eenige richting zijn die een blad krijgt. Terecht merkte Fortuin op dat in Mendels de dracht van het royement

precies woordelijk en letterlijk dezelfde waren al in „De Tribune" gehoord werden. Om die reden en om geen enkele andere zijn de „Jungen" geroyeerd en daarna is de partij gegroeid tot drie miljoen stemmen.

Van Kol: Aug. Bebel was de man van het royement.

Duys: Juist, en Liebknecht. De toestand is onhoudbaar. Gorter smeert 'm en tennist nog slechts met de Hilversumsche bourgeoisie. (G e f l u i t.)

De Voorzitter: Ik verzoek stilte, maar verzoek Duys ook zijn persoonlijkheden achterwege te houden.

Duys: Ja, hoe is de toestand? Bij een Friesche verkiezingsactie kan men slechts één Marxist als propagandist krijgen, door hem het mes op de keel te zetten en dan komt „De Tribune" en zegt: die verkiezingsactie deugde niet. In Rotterdam verkettert v. Ravesteyn Spiekman en noemt hem klein-burgelijk omdat hij de kermis houden wil en vlak daarop komt v. d. Goes in „Het Volk" als marxist voor kermisbehoud pleiten.

Wat is het verschil tusschen Marxist en revisionist in de praktijk? Zijn Loopuit en Mendels meer Marxist in de praktijk dan Vliegen in den Amsterdamschen Raad? Waarom wordt Wibaut in de „Tribune" zacht aangepakt als hij in den Raad naar hun inzicht verkeerd doet en waarom Troelstra hard? Het gaat niet om Marxisme of revisionisme. Ik heb persoonlijk de hoogste achting voor Wibaut, Holst, v. d. Goes.

V. d. Goes: Ik dank jou!

Duijs: Daarmee toont v. d. Goes dat hij van de zaak een personeuzak maakt. (Applaus.) Men maakt personenverschil. Was Wijkkoop een arbeider, hij was er al lang uitgegoot. In Weesp royeert men een arbeider omdat hij lid is van een muziekvereniging die moeden nieuwen burgemeester zal ontvangen en Mendels zette in „de Stem des Volks" den naam van een gestorven burgemeester in een rouwrand.

Mendels: Scheef voorgesteld alweer. Een schandaal, de persoonlijkheden van dien kerel!

Duijs: Ik wees op feiten. Het gemier met de „Tribune" moet uit zijn. Laat het congres niet uiteengaan, zonder de „Tribune"-redacteuren geroyeerd te hebben. (Luid applaus.)

Van der Waerden-Amsterdam V: Als iemand als Wibaut, die geregeld medewerker van „Het Volk" is, zegt, dat „Het Volk" zeker voor hem gesloten zou zijn, als hij kritiek op de politiek van de Partij zou willen uiten....

Troelstra: En dat moeten wij dan maar gelooven, omdat Wibaut dat zonder eenigen grond zegt?

Van der Waerden: Het gebeurt aldus, dat de redactie onmiddellijk grof over iemand heenvalt en hem disqualificeert, als hij het waagt kritiek te oefenen. Dat schrikt de menschen van kritiek in „Het Volk" af. Als in Amsterdam een ontwikkelingsclub wordt opgericht, die zelfs Kuyper en Wibaut uitnodigt als sprekers, dan wordt er gezegd: de fatsoenlijke Marxisten moesten daaraan niet meedoen. Dat wij niet scherp tegen de „Tribune" ageerden, dan was dat omdat wij hen niet wilden afvallen, omdat „Het Volk" gesloten was.

Troelstra: Is niet gesloten!

V. d. Waerden: Met het stelsel van onderschriften bij ingezonden stukken heeft „Het Volk" den schrik er in gebracht. (Och, och!) Zeker hebben de „Tribune"-menschen zeer zwaar geleden, het Marxisme vooral ook in die richting gebracht. Met Troelstra's werkloosheidspeechen was ik het niet eens, maar er zat een massa propaganda in en de „Tribune" heeft daarvan niets gezegd, doch gezegd dat Troelstra geen sociaaldemocraat meer was. Dat was een schandaal. Maar wat heeft Duijs niet in de „Voorpost" misdaan? Gaat het nu aan tot de „Tribune"-lui te zeggen: je geld of je leven! Men kan royeeren, wegens beschadiging van het partijbelang. Het Rotterdamse colportage-verbod was een schandaal....

(Geroep: De colportage zelf was veel grooter schandaal.) Men had dien colporteur moeten royeeren, maar colportage-verbod is in strijd met de partijgrondslagen. Wij eischen de vrijheid van drukpers van de bourgeoisie, maar mogen dan zelf ook geen blad verbieden.

Te Erfurt, dit aan Duijs' adres, zijn de menschen ook geroyeerd omdat zij gezegd hadden, dat de partijleiders de Partij corrumpeerden....

Troelstra: Zeker wel, de „Tribune" schreef, dat de Kamerfractie bewust op een blok met de burgerlijke partijen aanstuurt, maar het niet eerlijk durft te doen. (Applaus.)

vertrouwen hebben in de vrijheid. Tegen losbandigheid is maar één geneesmiddel: de vrijheid zelf. Geweld helpt daartegen niet." Als het congres tot de „Tribune"-redacteuren zegt: heft uw blad op in het belang van de Partij, dan geloof ik dat ze het doen zullen. (Stemmen: Zij hebben al gezegd: Nooit!)

Mevr. Vos-Stel-Westereyden: Te Utrecht in 1906 zei ik reeds, dat de redactie van „Het Volk" met twee maten meet. Het niet-schrijven in dat blad door verschillende Marxisten had tot oorzaak de verwachting, dat de redactie dan in een noot een afschrijven mep zou laten volgen. Wel zegt Vliegen, dat over de praktijk nooit oneenigheid in de Partij bestond, maar wij Marxisten vinden wel degelijk verschillende partijbestuursdaden verkeerd. De wijze van kritiek van de „Tribune" wekte niet mijn volkomen sympathie, omdat het zeer moeilijk is in Kamer en Raad altijd precies goed te handelen; maar afkeurenswaardige handelingen zijn toch aan te wijzen. Zoo is in zake het district Appingadam het congresbesluit dat de Partij bij eerste stemming zelfstandig moet optreden, overtreden door het P. B.

Schaper: Eenstemmig.

Mevr. Vos-Stel: Dan hebben ook de Marxisten in het P. B. verkeerd gedaan. (Stemmen: Wat heeft dat nu op dit congres te maken?) Toen de afd. Westereyden zich aan de partijbesluiten hield en weigerde de Appingadamsche vergadering bij te wonen, schreef Schaper: ga er wel heen, maar speel niet in de kaart van de tegenpartij.

De voorzitter: Dit heeft toch niets met de „Tribune"-kwestie te maken.

Mevr. Vos-Stel: Het feit dat er nu een nieuw weekblad in de partij opgericht moet worden, is een bewijs dat er iets in de partij niet deugt. Als het goed was in de partij, moest „Het Volk" voor Marxisten en revisionisten gelijkelijk open staan.

Vliegen: Zoo is het al.

Mevr. Vos-Stel: De Marxisten voelen het anders.

Vliegen: Dan voelen ze het mis.

Mevr. Vos-Stel: Niet in een hoekje van „Het Volk" moet het Marxisme de volle waarheid kunnen zeggen, maar in het heele blad. Vliegen moest niet heel Amsterdam optrommelen als de gemeenteraad drie ambtenaren ontslaat en dan zelf drie redacteuren uit de Partij zettet. Die redacteuren vangen slechts de slagen op voor een heele partijstrooming die achter hen staat. De twee Marxistische redacteuren zullen in „Het Volk" tegen de vijf revisionisten altijd in de minderheid blijven. Wij kunnen echter probeeren of het gelukt. Tegenover Duijs' arbeiders die royement willen, staat de arbeidersafdeeling Kloosterburen die bij royement uitreedt. Laat ons in het aangezicht van den verkiezingsstrijd de partij-eenheid behouden.

De voorzitter deelt mede dat 139 afdelingen door 178 afgevaardigden vertegenwoordigd zijn.

Bakker-Zwolle verklaart zich in bijna alle opzichten tegen de meeningen der „Tribune" te kanten, maar toch een tegenstander te zijn van een verplichting tot opheffing ervan. Er heeft in de laatste maanden zeer groot gevaar voor scheuring gedreigd, zooals er al jaren lang een abnormale verhouding was, doordat de Marxisten, ten onrechte en doorvreten van wantrouwen, meenden geknot te zijn in hun meeningsuiting. Daarna kwam de oprichting der „Tribune". De wijze van optreden in dat blad verdient dubbel-en-dwars een ongenadige afstraffing. Maar nu hebben wij het zeer verstandige voorstel om een officieel Marxistisch blad, dat ik om de eenheid te verkrijgen aanvaard, hoewel ik voor zulk een officieel Partij-Marxisme wel wat heel kriebelig ben. Zetten wij daar nu echter naast een verplichting om de „Tribune" op te heffen, met het dreigement van royement er achter, dan krijgt dat den schijn van ketterjagertij en geven wij den geroyeerden de martelaars-glorie. De „Tribune" zal vanzelf wel verdwijnen, want de „Tribune"-lui zullen de redactie van het Partijweekblad wel als zeer bekwaam erkennen. (Stemmen: Ze zeggen juist het tegendeel!) Nu ja, in den laatsten tijd wordt veel gezegd wat men zoo nauw niet nemen moet. Laten wij oppassen niet twee Partij-organisaties te krijgen, maar de „Tribune" den dorren, roemloozen dood laten sterven. (Applaus.)

Verstegen-Heider: De verdedigers van de „Tribune" zijn nog niet erg gelukkig geweest. Hoe kunnen zij zeggen: de „Tribune"-redacteuren zijn schandelijk opgetreden, — en dan weer een verzoening tot stand willen brengen. Met die lui is eenvoudig niet langer land te bezeilen. Zij overtreden voortdurend alle mogelijke congres-resoluties. Zij zijn zoo bezield met wantrouwen, dat zij nu reeds de redacteuren van het nieuwe weekblad wantrouwen, de meest eminente Marxisten uit de

toen de meerderheid nu langer hoe meer onvankelijk werd voor zijn ideeën en wijze van optreden. Misschien zou dat met de „Tribune” ook zoo kunnen gaan. Maar Labriola is vrijwillig gegaan....

Van Kol: Na de partij ondermijnd te hebben.

Mendels: Natuurlijk geeft scherp meeningsverschil onbehagen en in elk geval zal het na dit kongres, hoe het ook afloopt, wel niet weer direkt de oude prettige stemming zijn. Maar zeker behoudt men de oude bitterheid na royement.

Thans nog een vergelijking, die natuurlijk geen gelijkheid bedoelt. In de oude nederlandsche beweging was zeer zeker het geschilpunt veel duidelijker omschreven. Maar in dien ouden Socialistenbond zijn toch als afwijkende organen „Nieuwe Tijd” en „Baanbreker” opgericht. Er is heftig gevochten in dien ouden bond, maar nooit, heb ik onverdraagzaam en fel hij ook optrad, heeft hij gezegd: als gij die bladen niet opheft, royeeren wij u. Toch traden die bladen nog veel krasser tegen Nieuwenhuis op, dan de „Tribune” tegen „Het Volk” en de Kamerfractie. Ten slotte zijn de parlementairen vrijwillig er uit gegaan. Maar ze zijn er nooit uit gezet.

Dat zijn internationale en nationale verschijnselen, die er op wijzen, dat waar wij hier ook een veel te heftig inwendig strijdende groep partijgenooten hebben, wij niet moeten royeeren, omdat zij hun blad hebben. Zeker heeft men in Duitschland de „Jungen” uit de Partij gezet. Maar die hadden gescholden van „parasieten” enz. En op hetzelfde congres, waar die half-anarchisten links zijn uitgeworpen, heeft men de revisionisten Vollmar rechts ook afgewezen. Dat was de groote betekenis: dat de partij links straf bleef staan. Dat nu is in onze Partij de fout: dat men alleen tegen uitersten links straf optreedt, maar tegen de uitersten rechts te weinig optreedt.

Daarom geen royement. De burgerlijke Onderwijzersbond had letterlijk dezelfde positie als wij nu. Onze partijgenooten in dien Bond hadden een eigen groep en blad, die ook niet liefelijk optraden, zelfs wel onnoodig persoonlijk. Maar met royement zijn zij nooit bedreigd en ten slotte is het afgestorven. Zoo verzeke ik u: een goed Marxistisch Partijweekblad zal de „Tribune” in korten tijd draineeren, doen afsterven. En zoudt gij dan onnoodig afsnijden, royeeren? (Gelach.)

Fortuijn-Amsterdam I—VI: Het is niet bepaald mijn fort om wijsgeerige speechs te houden zoals mijn nog niet aanwezige mede-afgevaardigde Gerhard, maar ik wil zeggen: onze afdeeling maakt zich geen illusies omtrent den afloop van dit kon-

in het oog kregen. Het was een lange, wreede jacht, maar hij was beter gevoed dan zij en ten slotte ontliep hij hen. En niet alleen ontliep hij ze, maar in een grooten cirkel op zijn eigen spoor terugkeerend, gelukte het hem een zijner uitgeputte vervolgers te snappen.

Gedurende het begin van den zomer, in de laatste dagen van den hongersnood, ontmoette hij Lip-lip, die eveneens naar de bosschen was ontvlucht en een ellendig leven had geleid. Pittah ontmoette hem geheel onverwacht. Achterdochtig keken zij elkander aan.

Pittah was in uitstekenden toestand. Zijn jacht was goed geweest en een week lang had hij volop te eten gehad. Hij was zelfs nu nog flink verzadigd. Maar zoodra hij Lip-lip zag, ging al zijn haar overeind staan. Hij verspilde geen tijd. Lip-lip werd ondersteboven gegooid en op zijn rug gerold. Pittah sloeg zijn tanden in den mageren hals. Er volgde een doodstrijd dien Pittah met stijve pooten oplettend aanzag. Toen rende hij kalm verder.

Niet lang daarna kwam hij bij het einde van het woud, waar een smalle strook open land naar de Mackenzie afhelde. Een dorp stond daarop. Nog verborgen tusschen de bosschen, bleef hij rondspeuren. Geluiden en geuren waren hem bekend. Het was het oude dorp op een nieuwe plaats gezet. Maar de geluiden en de geuren waren verschillend van die uit den tijd van zijn vlucht. Er was geen weeklagen of huilen. Tevreden geluiden troffen zijn oor en toen hij de toornige stem van een vrouw hoorde, wist hij dat die toorn uit een volle maag kwam. En de lucht riekte naar visch. Daar was voedsel. De hongersnood

onderscheiden tusschen de beginselverschillen en de „Tribune”-kwestie. Op beginselgebied zullen velen volkomen Marxisten zijn, die nu de „Tribune”-weg willen hebben. Aan royement van v. d. Goes, Wibaut enz. denkt niemand. Waarom dan wel de „Tribune”-lui? Omdat zij sedert jaren een gedrag tegen de Partij volgen, dat royement noodzakelijk maakt. Feitelijk had het P. B. reeds moeten royeeren en zeker Spiekman, die eerst met een paar donder-artikelen kwam, en daarop zijn draai nam. (Applaus.)

Natuurlijk, hun positie was moelijk en zij hebben nitsluitend het partijbelang in het oog gehad. Het had nooit zoo'n vaart in de Partij genomen, als er niet waren personen, die men „vrijzinnig-demokraten in de partij” kan noemen, menschen van twee wallen eten, die het heele jaar later schelden op de voormannen en dan op het congres aap-wat-heb-je-mooie-jongen komen spelen. Ik be-doel menschen als Mendels, v. d. Waerden, Alberda de zgn. verzoeningsgezinden, die in oogenblikken als deze het grootste gevaar zijn.

Mendels: De drijvers zijn beter!

Duijs: Ik ben geen drijver. (Gelach.) Ik heb in de „Voorpost” nooit gedreven, terwijl mijn voorganger Mendels altijd met theoretische kibbelarij erin aankwam.

Mendels: Dat lieg je.

Duijs: Zelfs zoo erg, dat Troelstra er met een ingezonden stuk tegen moest opkomen.

Mendels: Eenmaal!

Duijs: Legt uw oor eens te luisteren in de Partij en gij zult hooren dat royement volge-moet. In „Het Volk” zijn nooit principieele stukke geweigerd, zelfs niet het kleinste stukje. Toe-roopt men van onderdrukking der meeningsvrijheid. Daarom is een duur weekblad als nu opgericht zal worden, feitelijk onnoodig. Het is ook een voorrecht, want het Marxisme zal de eenige richting zijn die een blad krijgt. Terecht merkte Fortuijn op, dat in Mendels de advocaat aan het woord was.

Mendels: En nu de officier-van-justitie. (Appl.)

Duijs: Dan zal nu de officier van Justitie een requisitoir nemen tegen een advocaat. Het wordt niet geroyeerd voor wat de Tribune-ler zullen misdrijven. Het staat zoo: ze zullen geroyeerd worden om hun verleden, maar de partij zegt: gij kunt dat voorkomen doordat gij door een daad uw goede trouw toont en de „Tribune” opheft. Mendels heeft over het congres van Halle gesproken, maar hij moet het congres van Erfurt eens nagaan en zal dan zien, dat de dwarsdrijverijen der „Jungen” jegens de partij

was voorbij.

Moedig kwam hij uit het bosch en draafte het kamp in recht naar Grijzen Bevers ten Grijze Bever was er niet, maar Klooc-koooc heette hem met vroolijke kreten welkom en gaf hem een heelen, pas gevangen visch.

En hij ging liggen om te wachten op de komst van Grijzen Bever.

VIERDE GEDEELTE.

EERSTE HOOFDSTUK.

De vijand van zijn soort.

Als het ooit in Pittahs karakter had gelogen zich bij zijn soortgenooten aan te sluiten, dan werd die mogelijkheid onherstelbaar vernietigd, toen hij de leider werd van het span voor de slede. Want nu haatten de honden hem — haatten hem om de echte en de ingebeelde voorrechten, die hij genoot; haatten hem om het vleesch dat Mit-sah hem gaf; haatten hem omdat hij altijd vóór hem uit vluchtte met zijn pluimstaart omhoog.

En Pittah haatte hen evenzeer. Hij was verstrekt niet in zijn schik met de omstandigheid dat hij leider was. Het was bijna meer dat hij kon verdragen, genoodzaakt te zijn we te vluchten voor den blaffenden troep, die hij drie jaar lang had getuchtigd en beheerscht.

Zoodra Mit-sah bevel gaf te vertrekken, vloog het heele span gillend, woest schreeuwend op Pittah toe. En Pittah moest loopen, anderzins kreeg hij de zweep van zijn meester in het gezicht.

redactie onmiddellijk grof over iemand hevel en hem disqualificeert, als hij het waagt kritiek te oenen. Dat schrikt de menschen van kritiek in „Het Volk” af. Als in Amsterdam een ontwikkelingsclub wordt opgericht, die zelfs Kuyper en Wibaut uitnoodigt als sprekers, dan wordt er gezegd: de fatsoenlijke Marxisten moesten daaraan niet meedoen. Dat wij niet scherp tegen de „Tribune” ageerden, dan was dat omdat wij hen niet wilden afvallen, omdat „Het Volk” gesloten was.

Troelstra: Is niet gesloten!

V. d. Waerden: Met het stelsel van onderschriften bij ingezonden stukken heeft „Het Volk” den schrik er in gebracht. (Och, och!) Zeker hebben de „Tribune”-menschen zeer zwaar geleden. Met Troelstra's werkloosheidspeechen was ik het niet eens, maar er zat een massa propaganda in en de „Tribune” heeft daarvan niets gezegd, doch gezegd dat Troelstra geen sociaaldemocraat meer was. Dat was een schandaal. Maar wat heeft Duijs niet in de „Voorpost” misdaan? Gaat het nu aan tot de „Tribune”-lui te zeggen: je geld of je leven! Men kan royeeren, wegens beschadiging van het partijbelang. Het Rotterdamsche colportage-verbod was een schandaal....

(Geroep: De colportage zelf was veel grooter schandaal). Men had dien colporteur moeten royeeren, maar colportage-verbod is in strijd met de partijgrondslagen. Wij eischen de vrijheid van drukpers van de bourgeoisie, maar mogen dan zelf ook geen blad verbieden.

Te Erfurt, dit aan Duijs' adres, zijn de menschen ook geroyeerd omdat zij gezegd hadden, dat de partijleiders de Partij corrumpeerden....

Troelstra: Zeker wel, de „Tribune” schreef, dat de Kamerfractie bewust op een blok met de burgerlijke partijen aanstuurt, maar het niet eerlijk durft te doen. (Applaus.)

Van der Waerden: Een tweede royementsreden was de beschuldiging, dat de Partij partij-gelden ten gunste van schalmers heeft uitgegeven.

Duijs: Daarom zijn ze niet geroyeerd.

Van der Waerden: En een derde royementsreden was de beschuldiging, dat de partijleiding de partijbelangen ernstig geschaad had. (Stemmen: Juist als hier!)

Een van onze beginselen is onze vrijheid van kritiek. Daarom geen verbod van een blad. In den Amsterdamschen Raad heeft Vliegen tot den burgemeester gezegd inzake Galden: „Men moet

Als ooit een dier de vijand van zijn soort was, dan was het zeker Pittah. Hij vroeg en gaf geen kwartier. Voortdurend vertoonde zijn lichaam de sporen van de beten der honden, maar ook zijn tanden waren onbarmhartig voor zijn vijanden. Dag en nacht vocht hij met hen. Zij wilden nooit de les leeren dat het beter was hem in het kamp met rust te laten; daarvoor haatten zij hem te veel. Hij was voor hen onbewust de Wildernis, de macht die loerde in het duistere woud. En Pittah was een woeste, onverbiddelijke vijand. Zelfs Grijze Bever, zelf een woeste wilde, verbaasde zich over zulk een mate van wreedheid. Nooit had hij zulk een dier gezien.

Toen Pittah zoowat vijf jaar was, nam Grijze Bever hem weer mee op een groote reis en langen tijd herinnerde men zich de slachting die hij aanrichtte in de verschillende dorpen langs de Mackenzie, over het Rotsgebergte en langs de Porcupine naar de Yukon. Hij genoot van zijn wraak op zijn soortgenooten. Zij waren gewone honden. Zij waren niet voorbereid op zulk een snelheid en zekerheid, want zijn aanvallen geschieden zonder voorafgaande waarschuwing. Zij wisten niet, dat hij zulk een doodelijke snelheid bezat. Met stijve pooten en overeind staand haar daagden zij hem uit, terwijl hij zonder veel omwegen hen naar de keel vloog en verscheurde, voor zij zelfs wisten wat er met hen gebeurde.

Hij werd een volleerd vechter. Nooit verspilde hij zijn krachten, nooit vocht hij. Daarvoor was hij te vlug en als hij miste, was hij weer te gauw weg. Als wolf kon hij de aanraking van een ander lichaam niet velen. Dat deed een groter schrik. Het maakte hem

De voorzitter deelt mede dat 139 afdeelingen door 178 afgevaardigden vertegenwoordigd zijn.

Bakker-Zwolle verklaart zich in bijna alle opzichten tegen de meeningen der „Tribune” te kanten, maar toch een tegenstander te zijn van een verplichting tot opheffing ervan. Er heeft in de laatste maanden zeer groot gevaar voor scheuring gedreigd, zooals er al jaren lang een abnormale verhouding was, doordat de Marxisten, ten onrechte en doortreten van wantrouwen, meenden geknot te zijn in hun meeningsuiting. Daarna kwam de oprichting der „Tribune”. De wijze van optreden in dat blad verdient dubbel-en-dwars een ongenadige afstraffing. Maar nu hebben wij het zeer verstandige voorstel om een officieel Marxistisch blad, dat ik om de eenheid te verkrijgen aanvaard, hoewel ik voor zulk een officieel Partij-Marxisme wel wat heel kriebelig ben. Zeiten wij daar nu echter naast een verplichting om de „Tribune” op te heffen, met het dreigement van royement er achter, dan krijgt dat den schijn van ketterjagerij en geven wij den geroyeerden de martelaars-glorie. De „Tribune” zal vanzelf wel verdwijnen, want de „Tribune”-lui zullen de redactie van het Partijweekblad wel als zeer bekwaam erkennen. (Stemmen: Ze zeggen juist het tegendeel!) Nu ja, in den laatsten tijd wordt veel gezegd wat men zoo nauw niet nemen moet. Laten wij oppassen niet twee Partij-organisaties te krijgen, maar de „Tribune” den dorren, roemloozen dood laten sterven. (Applaus.)

Verstegen-Heider: De verdedigers van de „Tribune” zijn nog niet erg gelukkig geweest. Hoe kunnen zij zeggen: de „Tribune”-redacteuren zijn schandelijk opgetreden, — en dan weer een verzoening tot stand willen brengen. Met die lui is eenvoudig niet langer land te bezeilen. Zij over-treden voortdurend alle mogelijke congres-resoluties. Zij zijn zoo beziel met wantrouwen, dat zij nu reeds de redacteuren van het nieuwe weekblad wantrouwen, de meest eminente Marxisten uit de Partij. Zij zeggen vooruit: beslist wat je wilt, de „Tribune” blijft. Misschien verliezen wij menschen, die vroeger beste partijgenooten waren, maar nu zijn zij de partij enkel tot nadeel. Tegen de druk-persvrijheid willen wij niets doen, wij willen alleen zorgen dat men ons de „Tribune” niet meer als een blad van partijgenooten in de schoenen kan schuiven.

Het congres wordt om half zes verdaagd.

Om kwart over achten wordt het congres heropend.

razend. Hij moest vrij zijn, op zijn eigen pooten, niets levends aanrakend.

Dat was de Wildernis, die nog uit hem sprak, de vrees in een val te geraken.

Het was in den zomer, dat Pittah te Fort Yukon kwam. Grijze Bever had het groote water tusschen de Mackenzie en de Yukon in den winter overgetrokken en bracht de lente door met jagen in de uitloopers van het Rotsgebergte. Nadat het ijs op de Porcupine gesmolten was, had hij een kano gebouwd en was dien stroom afgepaddeld tot de plaats waar hij in de Yukon valt vlak onder den Poolcirkel.

Hier stond het fort van de oude Hudson's Baay Compagnie en hier waren vele Indianen, veel voedsel en ongehoorde opwinding. Het was de zomer van 1898 en duizenden goudzoekers gingen de Yukon op naar Dawson en Klondyke. Nog honderden mijlen van hun doel, waren toch reeds velen hunner meer dan een jaar onderweg en de kleinste weg dien zij hadden afgelegd, was vijfduizend mijlen, terwijl enkelen van het andere einde der wereld gekomen waren.

(Hier hield Grijze Bever halt. Een gerucht van de goudkoorts was hem ter oore gekomen en hij had verscheiden balen dierenvelen en wanten en mocassins (schoenen van dierenhuid) meegebracht. Hij zou zich nooit zoo ver van huis gewaagd hebben, als hij niet een groote winst had verwacht. Maar zijn verwachtingen werden door de werkelijkheid verre overtroffen. Zijn stoutste droomen hadden 100 pCt. winst niet durven bereiken en hij maakte wel 1000 pCt.

(Wordt vervolgd.)

De voorzitter: Er zijn nog 33 sprekers ingeschreven, maar zoo komen we niet verder en wordt de discussie niet helder genoeg, komen de zaken niet precies genoeg tegenover elkaar te staan. Daarom wordt voorgesteld: allereerst het woord te geven aan Troelstra voor de Kamerfractie, vervolgens aan v. d. Goes of een ander en daarna aan iemand van de „Tribune”. Niemand van die laatsten heeft zich nog laten inschrijven als spreker, maar dat gaat zoo niet. Er is op 't oogenblik niemand van de „Tribune”-lui hier, ze schijnen een conferentie te houden, maar dan moeten ze gewaarschuwd worden.

Het voorstel van den voorzitter wordt aangenomen.

Zoolang de „Tribune”-groep nog afwezig is, kort het congres zich den tijd met het zingen van het Vrijheidslied.

Troelstra krijgt daarna het woord. Hij had zich eerst onder de laatsten voor het woord aangemeld om velerlei redenen: te voren had hij zich schriftelijk en mondeling reeds uitgelaten, op vorige congressen had hij de marxistische kritiek vrij uitvoerig weerlegd. Maar bovendien had hij de hoop dat eerst een der „Tribune”-redacteuren, die hier staan als aangeklaagden en tegen wien spr. in „Het Volk” uitvoerig opgekomen was, hier zoo spoedig mogelijk zou antwoorden. Nog niet lang geleden had spr. zelfs de stille hoop gehad, dat het optreden der „Tribune”-redactie hier van dien aard zou zijn, dat de Partij ontheven zou zijn van den plicht om tegenover hen recht te doen. Want zij, die spr. kennen en zijn stille werken in deze dagen hebben kunnen nagaan, weten dat spr. allermint is een drijver naar scheuring; dat hij allermint onpartijgenootschappelijk gezind is jegens de „Tribune”-redacteuren; dat hij, indien het noodig mocht zijn — en, zei spr., ik vrees dat het noodig zal zijn — hen uit de Partij te zetten wegens verzet tegen een congresbesluit, dit niet van harte zal gaan. Ik kan mij, vervolgde spr., wel verplaatsen in hun denkwijze, ik meen, dat zij verkeerde middelen bezigen om hun doel te bereiken, maar ik meen toch ook dat deze partijgenooten bezielde zijn van de ernstige zucht om de Nederlandsche sociaal-democratie niet af te breken, maar sterker te maken. Wanneer men dan toch er toe overgaat, om den band met die partijgenooten te verbreken, dan doet men dat omdat men de Partij stelt boven personen.

Sprekende namens de Kamerfractie, tred ik niet alleen op als woordvoerder van grieven dier fractie. Ik zal trachten uiteen te zetten, waarom het ook van het standpunt der Marxisten noodzakelijk is de „Tribune” op te heffen en waarom, als de redactie niet uit zich zelve die opheffing volvoert, de Partij het recht en den plicht heeft, die redactie buiten de gelederen te plaatsen.

Wat is het karakter der „Tribune” in de partij-organisatie? Kwesties van toon en woorden betreffen slechts den buitenkant. Met het aanvankelijk standpunt van het P.B. kon ik mij daarom niet vereenigen, omdat dit slechts uitwassen betrof. Ook jegens de „Tribune” is niet minder in den goeden toon gezondigd dan andersom en hoewel de „Tribune” begonnen is, is dat mij niet de moeite waard om over te spreken, want wij zijn allemaal henen en moeten van elkaar ook een kras woord kunnen verdragen. Zelfs erken ik dat de „Tribune” het in dat opzicht nog al schappelijk gemaakt heeft.

Schaper: Maak het niet te mooi.

Troelstra: Neen, maar ik wil den buitenkant van de kern scheiden. Er wordt in den laatsten tijd nog al eens verwezen naar de geschiedenis der scheuring in den ouden Soc.-Dem. Bond en aan mij valt dan, de twijfelachtige eer te beurt met Domela Nieuwenhuis te worden vergeleken. Wij traden in den ouden Bond zoo fel op, omdat in dien Bond de sociaal-democratie naar den bliksem ging en Nieuwenhuis geen sociaal-democraat meer was. Dat wettigde tot een strijd op leven en dood. Het eerst werd dit ingezien door v. d. Goes, later ook door anderen en mij. Wanneer men van de zijde der „Tribune” zijn eigen optreden met deze geschiedenis verklaart, dan is het eenig punt van vergelijking, dat ook nu in de S. D. A. P. de sociaal-democratie verlaten zou worden en het een strijd om het

gevoelde, dat daar in de Kamer een slag was toegebracht aan hun systeem. En daar komt gij in uw blad uw voorstrijder op de meest onverantwoordelijke en schandelijke wijze behandelen, zooals alleen een ondermeester een kwajongen afranselt. (Applaus.)

Dat is één feit uit vele. Welnu, partijgenooten, dat kan niet. Als gij dat wilt doen, zult gij het moeten doen buiten de gelederen. Gij stelt den eisch van volledige vrijheid van kritiek. Gij stelt u zelve voor als de laatst-overgebleven strijdbare Marxisten, stelt de anderen voor als uitgestreden of verzoenende Marxisten en zegt: daarmee komen wij niet verder, wij moeten weer van onze vrijheid van kritiek gebruik maken. Gij mist echter ten eenenmale het recht om te zeggen, dat er geen vrijheid van kritiek in de Partij is. Het is onwaar en nog eens onwaar, dat er geen vrijheid van kritiek in „Het Volk” is. Ik behoeft dat niet nog eens te bewijzen, want heden heeft men het ons al heel gemakkelijk gemaakt. Men zegt: Ja, maar als wij in „Het Volk” schrijven, krijgen wij onderschriften of meppen. Ja, maar hebben wij meerderheid dan geen vrijheid van kritiek? (Applaus.) Gij klaagt over onze kleinzeerigheid, maar hoe staat het met de uwe? Uw klachten over die onderschriften zijn nog nooit organisatorisch tot de Partij gebracht. Gij hebt nog nooit aan het congres voorgesteld die redactionele onderschriften te verbieden en de meppen uit te stellen tot het volgend nummer der kraant. (Gelach.)

In een der laatste nummers levert Hinnen uit Almelo, een slachtoffer uwer klachten, een prachtig staaltje. Die partijgenoot had een schrikkelijk feit in Schapers district ontdekt. Dat schrikkelijk feit is, dat afdelingen van het Werkliedenverbond met afdelingen der Partij samenwerken om... den sociaal-democraat Schaper in de Kamer te brengen. (Gelach.) Zouden wij niet in onze statuten zetten: het is verboden aan niet-partijgenooten om te helpen sociaal-democraten in de Kamer te brengen? (Gelach.) Nu zegt de brave Hinnen: dat moet op het congres behandeld. En toen zei de afdeling Almelo? Laten wij dat maar eens op een beschrijvingsbrief zetten, dan kan Hinnen op het congres uitgelachen worden. Toen zei Leeuwenburg: dat is geen ernst, zoo moet gij geen voorstellen indienen. En daarop beklagt Hinnen zich in de „Tribune” dat er geen vrijheid van kritiek is!

In zoovarré ben ik het met de redactie van „de Tribune” eens, dat wij onze partijdaden niet door vage ideologieën, maar door de eischen van den klassenstrijd moeten laten beheerschen. Maar in de praktijk werken de „Tribune”-partijgenooten in de Partij met zuivere ideologieën, zooals „volledige vrijheid van kritiek”. Dat is iets wat in een anarchistische debatteerclub thuis hoort, maar wat wij in een Partij als de onze niet kunnen gebruiken. Als gij u niet aan de partijbelangen, zooals de Partij die zelve vaststelt, wilt storen, als gij individualisten wilt zijn, gaat dan buiten de Partij staan; in de Partij kunt gij dan niet meer terecht.

Thans maken op den grondslag van het bevestigingsvoorstel de Marxisten zich bereid om in verband met de redactie van het partijorgaan hunne beginselen positief en kritisch te uiten. Dat is niet bedoeld als een voorrecht, maar omdat wij het in het belang der Partij achten, dat die partijgenooten hun eigen aardige opvattingen voortaan in de Partij propageeren op een wijze die geen aanstoot meer geeft. Wij willen dat ook, omdat wij niet dulden kunnen, dat door een zekere wijze van propaganda van het Marxisme, de Partij tegenover het Marxisme wordt gesteld. Wij moeten geen misverstanden laten bestaan: wij vatten die bereidverklaring dier partijgenooten zoo op, dat zij daarmee met een organisatorische daad te kennen geven: wij zien kans om datgene, wat het Marxisme eischt van onze Partij, in het organisatorisch verband der Partij tot stand te brengen.

Ik begrijp, dat Wijnkoop c.s. dat niet kunnen aanvaarden. Zij willen strijden voor het Marxisme tegen ons, tegen de Partij. De andere Marxisten echter zullen zich zeker voornemen, om te strijden als zij bij hun taak in de redactie stuiten op verder gaande belemmeringen dan de Haarlemsche en Utrechtsche

vrijzinnig-democraten en de Liberale Unie voor algemeen kiesrecht zijn. Maar toen die Liberale Unie daarmee aankwam, gebruikte de „Tribune” de gelegenheid om nu juist eens tegen die partij los te trekken en te vertellen dat wij niets van haar te wachten hebben. Dat men tot de arbeiders zegt: laten wij nu niet indommelen, maar die liberalen goed in de gaten houden en onze macht verder ontwikkelen en hen verder opdrijven. Zoo doen wij allemaal en dat is sociaal-democratisch. Maar om als de „Tribune” uit zoo'n besluit van de Liberale Unie af te leiden dat wij op den verkeerden weg zijn, dat is onzin. Als in Saksen het met het kiesrecht glad mis loopt, dan schrijft Ravesteijn: zoo is het nu juist prachtig. (Gelach.) In plaats van elke overwinning op de bourgeoisie te gebruiken om de arbeiders tot nieuwe hoop op te voeren, maakt men op de „Tribune”-manier van de arbeiders dommelende filosofen van den klassenstrijd, die met een pijpje bij de kachel zeggen: Wat gaat het prachtig, want wij krijgen geen bliksem. (Gelach.) Maar zoo komen wij er niet.

Men vergelijkt ons wel eens met Nieuwenhuis en zelfs met Coltof, maar de kritiek die gij nu op ons uitoefent, komt wonderwel overeen met de kritiek die deze menschen inder tijd op ons parlementairen uitoefenden. Wij nu hebben voldoende daarvan meegemaakt om te weten dat er zoo van onze Partij niets terecht komt. Dat komt door uw feitelijke ontkenning van het parlementarisme. Gij ziet in het parlement niets dan een propaganda-tribune, maar onze groote propaganda is juist dat de arbeiders in ons hunne pleitbezorgers daar zien.

Er is den laatsten tijd door de „Tribune” meer invloed uitgeoefend in onze gelederen, dan dit blad verdient. Zij zijn partijgenooten die het heel aardig vinden als er een sterke oppositie in de Partij is. Er zijn er anderen die uitteraard weinig met het parlementarisme in aanraking komen. Er zijn er weer anderen, die zich niet kunnen bitleven in onze Partij door hun burgerlijke positie en dergelijke en het nu heerlijk vinden, als zij dan al niet veel kunnen doen, dat zij dan eens kunnen zwelgen althans in revolutionaire woorden en theorieën.

Er zijn verder arbeiders, nog jong in onze gelederen, die den moeilijken aanvangsstrijd onzer Partij niet hebben meegemaakt en niet weten wat het gekost heeft om haar zoo stevig te doen worstelen in ons land. Zij komen in de Partij in een tijd waarin in ons land de politiek een saai boel is en zij verheugen zich in de scherpe Deutsche toestanden, gevolg niet van anderen aard der sociaal-democratie daar, maar van het bijzonder grove optreden der Deutsche jonkers. De professoren van de „Tribune” doen wel eens alsof zij de kennis van de internationale beweging in pacht hebben. Maar ik weet er ook wel wat van. En nu is het geval, dat de sociaal-democraten overal zich zeer nauwkeurig rekenschap plegen te geven van de onmiddellijke gevolgen van hun optreden. In Parijs heb ik het gezien in de herdenkingsdagen der Commune en in Duitschland heeft men het in zake de algemeene werkstaking gezien: altijd past men zeer zorgvuldig op, de bourgeoisie niet in de kaart te spelen. Toen in Januari van het vorig jaar de Kiesrechtstag kalm verlopen was, beroemde de „Vorwärts” zich daarop tegenover de bourgeoisiers. Dat gebeurt nu in het socialistische Berlijn, in dat land met zijn enorme vakbeweging. Toch beroemt daar de Partij zich er op, geen algemeene werkstaking voor het kiesrecht geproclameerd te hebben. Verwijf ik haar dat? Wel denk ik: hoe is zooveel zelfbeheersching, zooveel beleid, bij zooveel steilheid in de theorie en de literatuur mogelijk? Maar de partijgenooten daar kennen hun eigen land beter dan wij. Misschien moesten de Deutsche partijgenooten hetzelfde voorbehoud ook eens maken bij hun oordeel over ons. (Applaus.)

Wij nu in ons land hebben in zake kiesrecht het resultaat bereikt, dat alle partijen daarover in gisting zijn en dat onze eigen Partij in volle samenwerking met de vakbeweging daarvoor ijvert. Onze Kamerfractie motiveert het kiesrecht als een middel om het socialisme te bereiken. Dat is alles zoo zuiver als glas. Wat wilt gij nu veranderen? Gij wilt dat wij niet willen werken op de bour-

vervuft, verburgerlijkt en verparlementariseerd zijn, probeert het dan beter en verlaat onze rijen. Gij ziet in de Partij niet meer een partij wier eer ook uw eer is.

Er is veel gesproken over het Rotterdamsche colportage-verbod. Dat verbod ging uit van propagandistische overwegingen, maar door het colportage-verbod heeft de propaganda nog meer geleden, omdat het te veel wapens verschaft aan onze tegenpartij. Maar wat heeft toen de „Tribune” gedaan? Zij was van oordeel dat dit colportage-verbod een grooten knak moest geven aan de Partij. Hadden zij nu het belang der Partij in het oog gehad, zij hadden de zaak stil aanhangig gemaakt in de Rotterdamsche partij. In de plaats daarvan waren zij er als de kippen bij om deze zaak der Partij als een smet aan te wrijven.

Een zelfde geval was het schrijven over de Rotterdamsche coöperatie.

Zoo is al uw doen en denken strijd tegen de Partij. In zake Azew haalt de „Tribune” een artikel van Rosa Luxemburg aan, die uit het geval munt slaat tegen het terrorisme en voor de sociaal-democratie. Maar zij zet er dan onder: Zoo ziet men wat niet de sociaal-democratie, maar wat... het Marxisme toch een goed ding is.

Vergunt mij u te zeggen wat volwassen sociaal-democraten over zulk optreden van u denken. Gij bereikt er mee dat het wezenlijke der sociaal-democratie in de oogen der socialistische massa een hatelijk ding is. Gij wilt terecht dat de socialistische parlementsleden op de massa rusten, maar gij schrijft artikelen alsof de parlementsleden tegenover de massa staan en vervreemdt daardoor de parlementsleden van de partij en de massa, om dan te kunnen zeggen: de arbeiders moeten niets meer van het parlementarisme hebben. Ja, door uwe schuld, als het u lukte. Zoo is de verwoestende invloed, dien gij vooral op de jongeren hebt uitgeoefend, tot wellicht jarenlange schade van de Partij.

Gij eischt van ons de vrijheid van het woord. Wat biedt gij ons daartegenover? In de „Tribune” zegt gij: het is een schande dat „Het Volk” een zeker artikel van ds. Bakker opnam en gij schrijft dat de geloovige sociaaldemocraten in de Partij slechts worden geduld. Gij eischt voor u zelve de volledige vrijheid om er alles altijd uit te blaffen, maar nooit is er van u gezegd, dat gij in de Partij slechts geduld wordt en dat de opname van een der artikelen van de uwen in „Het Volk” een schande was. In zake het Neurenberger congres hebt gij dingen gezegd over de positie der revisionisten in de Partij, die met een kleine wijziging op u zouden kunnen worden toegepast. Van Ravesteijn schrijft daar: De revisionisten voeren de campagne tegen de Partij met alle middelen van lengen en bedrog; waarlijk, een zuiveringsproces is noodig. Dezelfde dingen, die gij hier tegenover u hemelgerende rechtsverkrachting vindt, keurt gij goed tegenover de revisionisten in Duitschland.

Na Neurenberg schreef Wijnkoop in de „Tribune”: Timm meent dat de Partij slechts raad mag geven, maar de partijgenooten zelf over hun houding beslissen mogen; maar dat is de anarchie en de deutsche partij zal zich niet bang laten maken door het anarchistisch dreigement van wegloopen als zij hun zin niet krijgen; het zou misschien niet kwaad zijn als er eenigen wegingen. (Appl.) Weest dus evenmin sentimenteel tegenover deze lieden en bedenk tevens, hoe heerlijk wij het zouden hebben onder hun meerderheid.

Mijn konklusie is: deze partijgenooten staan in den geest al buiten de partij en het ware wenschelijk, dat zij ons de pijnlijke noodzakelijkheid om dit door een feit te sanctioneeren, bespaarden. Intusschen hebben zij reeds besloten en gezegd: wat gij ook beslist, wij heffen de „Tribune” niet op. Als wij daartegenover zeggen: nu, laat dan de zaak maar loopen, dan geven wij de Partij een slag in het aangezicht en stellen de dwarsdrijverij en betweterij van eenige partijgenooten boven den wil van de Partij, die zelve moet uitmaken, hoe zij het binnen de Partij hebben willen.

Nu komt het er voor u, partijgenooten van de „Tribune”, op aan, te kiezen of te deelen. Gij zult te beslissen hebben, of gij u ter eldter ure nog aan de besluiten der Partij wilt onderwerpen. Dan geeft gij door een daad te kennen dat gij voortaan als goede sociaaldemocraten weer in de gelederen wilt staan. En anders beslist een klein clubje over de Partij. Dat mag niet in den klassenstrijd. Aan de juristerij die wij gehoord hebben, hebben wij maling, want wij weten het: de juristerij is eigenlijk de

breken, dan doet men dat omdat men de Partij stelt boven personen.

Sprekende namens de Kamerfractie, treed ik niet alleen op als woordvoerder van grieven dier fractie. Ik zal trachten uiteen te zetten, waarom het ook van het standpunt der Marxisten noodzakelijk is de „Tribune” op te heffen en waarom, als de redactie niet uit zich zelve die opheffing volvoert, de Partij het recht en den plicht heeft, die redactie buiten de gelederen te plaatsen.

Wat is het karakter der „Tribune” in de partij-organisatie? Kwesies van toon en woorden betreffen slechts den buitenkant. Met het aanvankelijk standpunt van het P.B. kon ik mij daarom niet vereenigen, omdat dit slechts uitwassen betrof. Ook jegens de „Tribune” is niet minder in den goeden toon gezondigd dan andersom en hoewel de „Tribune” begonnen is, is dat mij niet de moeite waard om over te spreken, want wij zijn allemaal handen en moeten van elkaar ook een kras woord kunnen verdragen. Zelfs erken ik dat de „Tribune” het in dat opzicht nog al schappelijk gemaakt heeft.

Schaper: Maak het niet te mooi.

Troelstra: Neen, maar ik wil den buitenkant van de kern scheiden. Er wordt in den laatsten tijd nog al eens verwezen naar de geschiedenis der scheuring in den ouden Soc.-Dem. Bond en aan mij valt dan de twijfelachtige eer te beurt met Domela Nieuwenhuis te worden vergeleken. Wij traden in den ouden Bond zoo fel op, omdat in dien Bond de sociaal-democratie naar den bliksem ging en Nieuwenhuis geen sociaal-democraat meer was. Dat wettigde tot een strijd op leven en dood. Het eerst werd dit ingezien door v. d. Goes, later ook door anderen en mij. Wanneer men van de zijde der „Tribune” zijn eigen optreden met deze geschiedenis verklaart, dan is het eenig punt van vergelijking, dat ook nu in de S. D. A. P. de sociaal-democratie verlaten zou worden en het een strijd om het behoud der sociaal-democratie geldt. Zoo denkt men daar inderdaad.

Dat is een volkomen gewettigde opvatting die men niemand kwalijk kan nemen. Maar dan één van beiden: of men erkent althans de mogelijkheid dat die opvatting juist kan zijn en dan laat men dezen partijgenooten jaren en jaren, ten koste van de werfkracht en het prestige der Partij, toe den strijd in de Partij te voeren en zegt als troost: het is noodig om de Partij voor ondergang te bewaren. Of wel, men erkent dat er natuurlijk in de Partij aanleiding is tot gerechtvaardigde kritiek, vooral op het werk dat mondeling en in plotselinge situaties moet geschieden, maar overtuigd dat de algemeene leiding der Partij sociaal-democratisch is, en ziende dat de kritiek uitgaat van een systeem van afbreken en men miskent dat de Partij een levende twijg der Internationale is, — en dan wetende welk een schrikkelijke verlamming en verwoesting zulke een kritiek in de Partij moet aanrichten, dan komt er een oogenblik dat de Partij zegt: dat moet ophouden. Wanneer zij kracht put uit de meening dat wij de sociaal-democratie ten ondergang voeren, dan staan wij tegenover u evenzoo. Wanneer zij ons steeds verwijt dat wij geen inzicht in den klassenstrijd hebben, dan staan wij tegenover u evenzoo. (Applaus.)

Dat is de beteekenis der „Tribune”, dat zij onverzoenlijk staat tegenover de tactiek die de Partij in Nederland steeds heeft gevoerd en zal blijven voeren. Uw standpunt stelt u buiten de Partij. Zoudt gij er in slagen macht te vormen in de Partij, dan zou de Partij, in plaats van een massabeweging, ineenschrompelen tot een sectarisch clubje, dan zou die door ons met zooveel verantwoordelijkheidsgevoel opgebouwde Partij, waarop de Nederlandsche arbeiders steeds meer hun hoop stellen, ineensorten.

Er is niets in de Partij wat u bevalt. En is gesproken over het werkloosheids-debat. Wanneer gij, die altijd zoo over theorie en klassenstrijd spreekt, dat in uw blad hadt opgenomen, dan zoudt gij met uw disqualificatie gewacht hebben minstens tot het volgend congres en althans de daarbij in de Kamer gehouden propaganda eens rustig hun gang laten gaan. Gij hebt echter geen begrip van propaganda. Uit de christelijke pers bleek hoe men

dienen. En daarop beklagt Hinnen zich in de „Tribune” dat er geen vrijheid van kritiek is!

In zooverre ben ik het met de redactie van „de Tribune” eens, dat wij onze partijdaden niet door vage ideologieën, maar door de eischen van den klassenstrijd moeten laten beheerschen. Maar in de praktijk werken de „Tribune”-partijgenooten in de Partij met zuivere ideologieën, zooals „volledige vrijheid van kritiek”. Dat is iets wat in een anarchistische debatterclub thuis hoort, maar wat wij in een Partij als de onze niet kunnen gebruiken. Als gij u niet aan de partijbelangen, zooals de Partij die zelve vaststelt, wilt storen, als gij individualisten wilt zijn, gaat dan buiten de Partij staan; in de Partij kunt gij dan niet meer terecht.

Thans maken op den grondslag van het bevestigingsvoorstel de Marxisten zich om te verstaan met de redactie van het partijorgaan hunne beginselen positief en kritisch te uiten. Dat is niet bedoeld als een voorrecht, maar omdat wij het in het belang der Partij achten, dat die partijgenooten hun eigen aardige opvattingen voortaan in de Partij propageeren op een wijze die geen aanstoot meer geeft. Wij willen dat ook, omdat wij niet dulden kunnen, dat door een zekere wijze van propaganda van het Marxisme, de Partij tegenover het Marxisme wordt gesteld. Wij moeten geen misverstanden laten bestaan: wij vatten die bereidverklaring dier partijgenooten zoo op, dat zij daarmee met een organisatorische daad te kennen geven: wij zien kans om datgene, wat het Marxisme eischt van onze Partij, in het organisatorisch verband der Partij tot stand te brengen.

Ik begrijp, dat Wijnkoop c.s. dat niet kunnen aanvaarden. Zij willen strijden voor het Marxisme tegen ons, tegen de Partij. De andere Marxisten echter zullen zich zeker voornemen om te strijden als zij bij hun taak in de redactie stuiten op verder gaande belemmeringen dan de Haarlemsche en Utrechtsche resoluties opleggen.

De reden, waarom Wijnkoop c.s. zich daarmee niet kunnen vereenigen, is juist de reden, waarom wij ons niet kunnen vereenigen met hen. Zij willen het Marxisme tegen de Partij propageeren, omdat volgens hen de Partij ten prooi is aan toenemende verburgerlijking, waardoor elke afwijking op zeer gemakkelijke wijze wordt toegeschreven. Men zoekt niet grondig en onbevangen naar de motieven van Kamerfractie enz., maar stelt de verburgerlijking op den voorgrond als vaststaande. Zeide men: door de logica der feiten komt gij tegen uw wil tot de burgerlijke partijen te naderen, dan ware daarover te redeneeren, maar men zegt: bewust stuurt gij aan op een democratisch bloc en gij doet het daarenboven nog heimelijk. Begrijpt men de beteekenis dezer beschuldiging wel? Wij zijn een revolutionaire partij, ook in tijden waarin de golven der politiek niet hoog zijn. Willen wij wat Van Ravesteijn zegt dat wij willen, dan zijn wij verraders. Dat zal en dat mag in de soc.-dem. Partij van ons land niet meer door een partijgenoot gezegd worden. Als gij denkt, dat wij in strijd met wat wij jaarlijks op de congressen zeggen, met zulke onderhandsche plannen rondloopen, dan moet gij ons uit de Partij gooien.

In de twee laatste nummers van „Het Volk” heb ik de argumenten van Wijnkoop c.s. voor die opvatting onderzocht. Daaruit blijkt tevens hoe wij moeten vastloopen met een tactiek als deze menschen zich droomen. In zake kiesrecht en staatspensioneerende behoeft men ons waarlijk niet te leeren, dat de macht van het georganiseerde proletariaat ons die brengen moet. Maar daarmee is de zaak niet afgelopen. Voor de parlementsleden komt dan de vraag, hoe zij de proletarische macht in het Parlement zullen uitbuiten. Nu komt het verschil in de praktijk, dat wel degelijk bestaat. Zou het in de Kamer toegaan, zooals de „Tribune” dat van ons wenscht, dan zou het er heel anders toegaan. Wij zijn er een minderheid en moeten dus de proletarische macht doen drukken op de burgerlijke partijen. De „Tribune” zegt: wij moeten het kiesrecht nemen. Onze opvatting sinds '97 is echter, dat wij ons doel moeten bereiken, door de burgerlijke partijen op te drijven en te scheuren. Dat lukt ons ook. Wij zijn nu zoover, dat de

gelederen, die den moeilijken aanvangsstrijd onzer Partij niet hebben meegemaakt en niet weten wat het gekost heeft om haar zoo stevig te doen worstelen in ons land. Zij komen in de Partij in een tijd waarin in ons land de politiek een saai boel is en zij verheugen zich in de scherpe Deutsche toestanden, gevolg niet van anderen aard der sociaal-democratie daar, maar van het bijzonder grove optreden der Deutsche jonkers. De professoren van de „Tribune” doen wel eens alsof zij de kennis van de internationale beweging in pacht hebben. Maar ik weet er ook wel wat van. En nu is het geval, dat de sociaal-democraten overal zich zeer nauwkeurig rekenschap plegen te geven van de onmiddellijke gevolgen van hun optreden. In Parijs heb ik het gezien in de herdenkingsdagen der Commune en in Duitschland heeft men het in zake de algemeene werkstaking gezien; altijd past men zeer zorgvuldig op, de bourgeoisie niet in de kaart te spelen. Toen in Januari van het vorig jaar de kiesrechtstag kalm verlopen was, beroemde de „Vorwärts” zich daarop tegenover de bourgeoisiepers. Dat gebeurt nu in het socialistische Berlijn, in dat land met zijn enorme vakbeweging. Toch beroemt daar de Partij zich er op, geen algemeene werkstaking voor het kiesrecht geproclameerd te hebben. Verwijt ik haar dat? Wel denk ik: hoe is zooveel zelfbeheersching, zooveel beleid, bij zooveel steilheid in de theorie en de literatuur mogelijk? Maar de partijgenooten daar kennen hun eigen land beter dan wij. Misschien moesten de Deutsche partijgenooten hetzelfde voorbehoud ook eens maken bij hun oordeel over ons. (Applaus.)

Wij nu in ons land hebben in zake kiesrecht het resultaat bereikt, dat alle partijen daarover in gisting zijn en dat onze eigen Partij in volle samenwerking met de vakbeweging daarvoor ijvert. Onze Kamerfractie motiveert het kiesrecht als een middel om het om te strijden als zij bij hun taak in de redactie stuiten op verder gaande belemmeringen dan de Haarlemsche en Utrechtsche resoluties opleggen. Nu, dat kan niet. Wij willen de burgerpartijen spannen voor onze kar. Maar als gij wilt, dat wij het zoo moeten maken, dat wij nooit met de burgerpartijen samen voor kiesrecht zullen staan, dan doet gij het kiesrecht samenvallen met het socialistisch einddoel, laat het daarvoor niet bereiken en maakt de arbeiders moedeloos. (Applaus.)

Zoo berust uw optreden op een volslagen wanbegrip omtrent onzen strijd en zoo moet gij altijd tegenover ons komen te staan. Hoe over onze Partij denkt, dat blijkt o.a. uit de „Tribune”-artikelen van J. V. over de Amsterdamsche meeting over het Communistisch Manifest. Hij schrijft: het bleek dus dat de arbeiders nog niet heelemaal doodgeparlementariseerd waren. Wat later schreef Ceton dat Marx als de Nazarener uit den tempel, de scharrelaars en handelaars met socialisme uit den socialistischen tempel zou drijven, de leiders de blinde leidlieden van blinden zijn. Zoo wordt gesproken over Marx, die, in de praktijk optredend, met de Britsche vakvereeningingen samenwerkte en altijd uitvoer tegen de sectariërs die altijd zoeken naar wat hen van het proletariaat scheidt. Zoo wordt geschreven in een tijd, dat Kautsky in strijd met de Engelsche sectariërs, pleitte voor toelating van de slechts in naam niet socialistische Engelsche Arbeiderspartij tot de Internationale.

In een artikel over de Deutsche kiesrechtbeweging wordt in de „Tribune” geschreven: eh, hadden wij hier ook maar een kiesrechtbeweging. Daar wordt maar even het heele bestaan onzer kiesrechtbeweging ontkend.

Uw houding is zoo, dat gij eigenlijk zelf moest inzien in onze Partij niet thuis te hooren. Laat die blinde leidlieden varen, laat die scharrelaars scharrelen, gij zijt te goed voor hen. Van Mendels hebben wij de sentimenteele speech gehad die wij van hem verwacht hadden, benevens de obligste algemeeneid, dat hij niet alles voor zijn rekening neemt wat in de „Tribune” staat. Maar in die rede heb ik gemist het soc.-dem. bewustzijn. Men is doodsbenuwd deze menschen te tellen onder de censuur van de Partij, maar zij schromen niet de Partij te stellen onder de censuur dezer partijgenooten. (Applaus.) Deze menschen zijn tegenstanders van de Partij, en zij erin of er buiten staan. Als wij dan

van een der artikelen van de uwen in „Het Volk” een schande was. In zake het Neureuberger congres hebt gij dingen gezegd over de positie der revisionisten in de Partij, die met een kleine wijziging op u zouden kunnen worden toegepast. Van Ravesteijn schrijft daar: De revisionisten voeren de campagne tegen de Partij met alle middelen van leugen en bedrog; waarlijk, een zuiveringsproces is noodig. Dezelfde dingen, die gij hier tegenover u hemelstergende rechtsverkrachting vindt, keurt gij goed tegenover de revisionisten in Duitschland.

Na Neureuberg schreef Wijnkoop in de „Tribune”: Timm meent dat de Partij slechts raad mag geven, maar de partijgenooten zelf over hun houding beslissen mogen; maar dat is de anarchie en de deutsche partij zal zich niet bang laten maken door het anarchistisch dreigement van wegloopen als zij hun zin niet krijgen; het zou misschien niet kwaad zijn als er eenigen weggingen. (A p p 13)

Weest dus evenmin sentimenteel tegenover deze lieden en bedenk tevens, hoe heerlijk wij het zonden hebben onder hun meerderheid. Mijn konklusie is: deze partijgenooten staan in den geest al buiten de partij en het ware wenschelijk, dat zij ons de pijnlijke noodzakelijkheid om dit door een feit te sanctioneeren, bespaarden. Intusschen hebben zij reeds besloten en gezegd: wat gij ook beslist, wij heffen de „Tribune” niet op. Als wij daartegenover zeggen: nu, laat dan de zaak maar loopen, dan geven wij de Partij een slag in het aangezicht en stellen de dwarsdrijverij en betweterij van eenige partijgenooten boven den wil van de Partij, die zelve moet uitmaken, hoe zij het binnen de Partij hebben willen.

Nu komt het er voor u, partijgenooten van de „Tribune”, op aan, te kiezen of te deelen. Gij zult te beslissen hebben, of gij u ter eldfer ure nog aan de besluiten der Partij wilt onderwerpen. Dan geeft gij door een daad te kennen dat gij voortaan als goede sociaaldemocraten weer in de gelederen wilt staan. En anders beslist een klein clubje over de Partij. Dat mag niet in den klassenstrijd. Aan de juristerij die wij gehoord hebben, hebben wij maling, want wij weten het: de juristerij is eigenlijk de belichaming van de burgerlijke gedachte. Er is gezegd: gij eischt vrijheid van drukpers en moet die dan ook in eigen rijen handhaven. Maar dien eisch stellen wij aan den burgerlijken staat, waarin wij gedwongen zijn te leven met onze tegenstrijdige meeningen.

In een partij is de zaak anders, omdat wij, wanneer wij u als partijgenooten verbieden een blad uit te geven, gij daarin niet verhinderd zijt buiten de Partij. Niet de vrijheid van drukpers, maar uw lidmaatschap van de Partij tasten wij aan. Wij geven dan te kennen niet te zijn een verzameling van tegenstrijdige meeningen, maar een eenheid van meeningen. Daarmee willen wij afwijkende meeningen niet onderdrukken en wij toonen dat door aan die meeningen een eigen officieel partijweekblad te geven. Tegen uw blad optredende, doen wij dat tevens, omdat dit blad de kern is van een partij in de Partij, met het uitgesproken doel daarmee een macht in het leven te roepen tegen herhaalde partijbesluiten. De Partij is aan haar eigen waardigheid, aan haar eer verplicht, dat niet langer te dulder. Wij hebben u te Utrecht en te Haarlem met zachtheid behandeld.

Gorter: Een roomsche kerk hebt gij ervan gemaakt. (Rumoer op de publieke tribune, waar met Gorter, die zich daar bevindt, getwist wordt.)

Troelstra: Als er een is die drijft naar een nieuw klerikalisme, waarvan hij zelf de partijpas zou zijn, het zou Gorter zijn. (Daverend applaus.)

Ik raad u: blijft baas in uw eigen huis en wanneer zij niet willen volgen: dan er uit.) (Daverend, herhaald applaus en eenig gefluit. Op de publieke tribune blijft een hevig rumoer heerschen rondom Gorter, waardoor het congres minuten lang niet kan doorgaan.)

De voorzitter: Als de publieke tribune niet eindelijk stil wordt, zal ik haar laten ontruimen. (Het wordt allengs stiller.)

Van der Goes krijgt eindelijk het woord. Ik kom hier spreken, zegt hij, tegen roeyment van de „Tribune”-redacteuren en ik doe een beroep op uw rechtvaardigheidszin, op uw gezindheid om ook van een anderen kant over deze zaak te hooren spreken. Ik sta nog steeds op het standpunt der circulaire van het P. B. van 30 December, toen het P. B. verklaarde niet te zijn voor roeyment, omdat het niet meer is dan geweldmiddel, waarvan weinig overtuigingskracht kan uitgaan.